

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přirodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Pavla JANEČKOVÁ

ROZVOJOVÁ POMOC A ARMÁDA

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Pavel Kolínský

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla do seznamu literatury.

V Olomouci 6. května 2011

Podpis

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavla JANEČKOVÁ**
Osobní číslo: **R08348**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Rozvojová pomoc a armáda**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce si klade za cíl diskutovat spolupráci poskytovatelů rozvojové - a případně též humanitární - pomoci, a to jak nevládních neziskových organizací, tak vládních a mezinárodních institucí, s armádními složkami v místě realizace této pomoci. V práci budou popsány různé formy této spolupráce a tato část práce také postihne případné rozdíly mezi proklamovanou spoluprací těchto složek a jejím faktickým průběhem. V závěrečné části práce budou porovnána a zhodnocena jednotlivá faktická řešení této spolupráce.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 10 - 15 tisíc slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- Pieterse, J. N. Development theory: Deconstructions/Reconstructions. London: Sage, 2001.
The Sphere Project. Humanitarian Charter and Minimum Standards in Disaster Response. Oxfam Publishing, 2004. ISBN 92-9139-097-6.
Rektořík, J. a kol. Krizový management ve veřejné správě, Brno: Ekopres, 2004.
Kolektiv autorů. Řešení mimořádných událostí a krizových situací, Praha: MV GŘ HZS ČR, 2006.
Přežij : příručka pro přežití v krizových situacích, Praha : Avis, 2005.
NATO Provincial Reconstruction Teams [online]. 2006 [cit. 2010-05-05]. Civil-Military Co-operation centre of excellence. Dostupné z WWW: <http://www.cimic-coe.org/download/prt_report.pdf>.

Vedoucí bakalářské práce: Pavel Kolínský
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: 6. května 2010
Termín odevzdání bakalářské práce: 13. května 2011

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 11. května 2010

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Pavlu Kolínskému za cenné rady, podnětné připomínky a inspirující konzultace, které mi pomohly při vypracování této práce. Jeho pomoci si velmi vážím.

Abstrakt

Dříve měly vojenské složky a humanitární a rozvojové organizace rozdílnou náplň činnosti. V současné době přibývá nebojových vojenských operací, které jsou zaměřeny na budování míru, stabilitu, bezpečnost a humanitární aktivity. Vzniká zde prostor pro spolupráci na různých úrovních. Efektivní spolupráce mezi oběma aktéry však bývá ovlivněna mnoha faktory. Cílem práce je zhodnotit možnosti efektivní spolupráce a zaměřit se právě na ty faktory, které ovlivňují spolupráci humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek v místě realizace této pomoci.

Klíčová slova: civilně-vojenská spolupráce, civilně-vojenská koordinace, civilně-vojenské vztahy

Abstract

In the past, the military and the humanitarian and development organizations exercised different activities. Nowadays, the number of non-combatant military operations focused on building peace, stability, security and humanitarian activities is increasing. There is place for cooperation at different levels. Effective cooperation between military forces and humanitarian and development organizations on missions is influenced by many factors. The goal is to evaluate possibilities of effective cooperation and to focus on factors, which influence the cooperation of humanitarian and development organizations and military forces in the place where the assistance is realised.

Keywords: civil-military cooperation, civil-military coordination, civil-military relations

Obsah

Úvod	10
Cíle bakalářské práce	10
Metody zpracování	11
I. TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Vymezení pojmů	13
1.1 Civilně vojenská spolupráce	13
1.2 Druhy humanitárních a rozvojových organizací	14
1.3 Druhy vojenských složek	14
1.3.1 Tým civilně-vojenské spolupráce	15
1.3.2 Provinční rekonstrukční tým	15
1.4 Druhy misí humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek	16
2 Přístupy organizací a vojenských složek k působení na misích	18
2.1 Humanitární principy	18
2.2 Faktor času	19
2.3 Organizační struktura	20
2.4 Dokumenty	20
2.4.1 Shrnutí dokumentu organizace Caritas Internationalis	21
2.4.2 Shrnutí dokumentů Mezinárodního výboru Červeného kříže	21
2.4.3 Shrnutí dokumentu Organizace spojených národů	22
2.4.4 Shrnutí dokumentů Severoatlantické aliance	23
2.4.5 Shrnutí dokumentů Armády České republiky	24
3 Zkušenosti ze zahraničních misí vybraných nevládních organizací	25
3.1 Pracovník organizace ADRA	25
3.1.1 Mise v Afghánistánu	25
3.1.2 Mise v Indii	26
3.1.3 Mise v Pákistánu	27

3.2 Pracovník organizace Člověk v tísni.....	27
3.2.1 Mise v Afghánistánu	28
3.2.2 Mise v Albánii.....	29
3.2.3 Mise v Iráku.....	29
3.2.4 Mise v Kosovu	30
3.2.5 Komentář.....	30
3.3 Pracovníci organizace Charita Česká republika	31
3.3.1 Mise v Čečensku	31
3.3.2 Mise na Haiti.....	32
3.3.3 Mise v bývalé Jugoslávii	33
3.3.4 Mise v Kosovu	33
3.3.5 Komentář.....	34
4 Zkušenosti ze zahraničních misí vybraných vojenských složek.....	35
4.1 Příslušník Armády České republiky (A)	35
4.1.1 Mise v Afghánistánu	35
4.1.2 Mise v Demokratické republice Kongo.....	36
4.1.3 Mise v Iráku.....	37
4.1.4 Komentář.....	38
4.2 Příslušník Armády České republiky (B)	38
4.2.1 Mise v Afghánistánu	39
4.2.2 Mise v Iráku.....	39
4.2.3 Komentář.....	40
4.3 Příslušnice Armády České republiky	40
4.3.1 Mise v Afghánistánu	41
4.3.2 Mise v Iráku.....	41
4.3.3 Mise v Kosovu	41
4.3.4 Komentář.....	42

II. PRAKTICKÁ ČÁST	43
5 Klasifikace a příklady úrovní spolupráce	44
5.1 Nultá úroveň: nespolupráce	44
5.2 První úroveň: ochrana	44
5.3 Druhá úroveň: podpora.....	45
5.4 Třetí úroveň: asistence	45
6 SWOT analýza spolupráce	46
6.1 Silné a slabé stránky spolupráce organizací s vojenskými složkami	46
6.1.1 <i>Silné stránky</i>	47
6.1.2 <i>Slabé stránky</i>	48
6.2 Silné a slabé stránky spolupráce vojenských složek s organizacemi.....	49
6.2.1 <i>Silné stránky</i>	49
6.2.2 <i>Slabé stránky</i>	50
6.3 Hrozby a příležitosti spolupráce organizací s vojenskými složkami	51
6.3.1 <i>Hrozby</i>	51
6.3.2 <i>Příležitosti</i>	52
7 Shrnutí	55
8 Návrh dalších námětů na zpracování	59
Závěr	61
Seznam použité literatury a zdrojů	62
Seznam použitých zkratk	68
Příloha – Otázky pro respondenty.....	70

Úvod

Podle západní představy jsou vojenští a civilní aktéři v zásadním protikladu. Tradiční role vojáků je ničit a zabíjet, zatímco civilisté, a to hlavně ti, kteří se věnují humanitární pomoci, se naopak zaměřují na obnovu a záchranu (Ankersen, 2008).

V posledních několika letech však dochází ve světě k častějšímu zapojování vojenských složek do nebojových operací. S tím nepřímo souvisí zvyšující se počet a rozsah humanitárních krizí. Přírodní katastrofy a ozbrojené konflikty vedou k situacím, kdy vojenské složky a civilní organizace působí vedle sebe ve stejném prostředí, ale oba aktéři mají své úkoly a své zájmy.

Je otázkou, zda existuje nějaká spolupráce mezi humanitárními a rozvojovými organizacemi a vojenskými složkami a pokud ano, zda může vést k efektivnější pomoci při humanitárních a rozvojových aktivitách.

V práci se věnuji základnímu vymezení pojmů a odlišným přístupům humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek na misích. Dále uvádím zkušenosti organizací a vojenských složek získané vzájemnou spoluprací. V hodnotící části klasifikuji spolupráci do jednotlivých úrovní a podle analýzy SWOT, kde jsou popsány slabé a silné stránky, hrozby a příležitosti spolupráce organizací a vojenských složek. Následující kapitola je pak věnována celkovému shrnutí.

Je třeba zdůraznit, že se zaměřuji na situace, kde působí vedle sebe nebo přímo spolupracují vojenské složky s organizacemi a dávám stranou samostatnou humanitární a rozvojovou činnost armády.

Termínem „organizace“, případně „civilní organizace“, budou dále v textu označovány humanitární a rozvojové (a podobné) organizace. Jako „vojenské složky“ budou dále v textu označovány národní a mezinárodní armády, resp. jejich části, pokud nebude uvedeno jinak.

Cíle bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je objasnit přístup organizací a vojenských složek ke spolupráci, popsat stávající stav a zhodnotit možnosti efektivní spolupráce, a to zejména z pohledu humanitárních a rozvojových organizací.

V práci si nedávám si za cíl vytvořit návod, podle kterého by měly organizace a vojenské složky postupovat, aby dosáhly efektivní spolupráce. Pouze se pokusím utřídit získané informace, týkající se této problematiky, a to jak z praxe našich

organizací a vojenských složek, tak z poznatků, uváděných v literatuře, a z nich formulovat určité logické závěry.

Metody zpracování

Při psaní bakalářské práce byla použita metoda sběru informací, následná analýza a interpretace. Zdroje použité v práci pocházejí z knih a článků dostupných v elektronické verzi, tištěné literatury a rozhovorů s pracovníky organizací a příslušníky vojenských složek. Existuje velké množství odborné literatury týkající se této problematiky psané v anglickém jazyce, proto jsem vybrala pouze tu, podle mého názoru, stěžejní. Dalším významným zdrojem informací byly rozhovory a korespondence s pracovníky humanitárních a rozvojových organizací a s příslušníky Armády ČR o jejich praktických zkušenostech z misí. Schůzky se konaly na jejich pracovištích nebo v neformálním prostředí (Praha, Olomouc). Interview trvalo více než půl hodiny. Během této doby dotázaní odpovídali na otázky, které jim byly dopředu poslány (viz příloha – Otázky pro respondenty). Rozhovory a korespondence se odehrály v období od listopadu 2010 do února 2011.

Získané informace o praktických zkušenostech jak z pohledu organizací, tak z pohledu vojenských složek, mi, spolu s teoretickými poznatky z odborné literatury, poskytly obsáhlé a originální podklady pro vytvoření mé práce.

V práci byla dále použita analýza SWOT, která je komplexní metodou kvalitativního vyhodnocení. Tato metoda spočívá v klasifikaci a hodnocení silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. SWOT analýza se používá především ve strategickém plánování organizací a firem. V práci však byla SWOT analýza aplikována na spolupráci humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmů

Následující pojmy jsou nezbytné pro pochopení terminologie používané v práci. Jedná se o obecné vymezení pojmů civilně vojenské spolupráce. Dále o objasnění typů humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek, kterých se práce týká. Stručně budou popsány mise civilních organizací a vojenských složek. Též nás má tato kapitola blíže seznámit s obsahem pojmů provinční rekonstrukční tým (PRT) a tým civilně-vojenské spolupráce (CIMIC), a to zejména z důvodu malé znalosti o těchto složkách v civilní sféře oproti znalostem o humanitárních a rozvojových organizacích. Obě vojenské složky jsou zejména důležité pro humanitární a rozvojové organizace, působící v terénu, protože se nezaměřují primárně na bojové aktivity, ale na aktivity spojené s rekonstrukcí v oblasti.

1.1 Civilně vojenská spolupráce

Civilně vojenská spolupráce může být v první řadě vojenským označením, které se používá v situacích, kdy se vojenské složky zapojují nebo přímo spolupracují s civilními organizacemi (Ankersen, 2008). Konkrétně pojmy „Civilně-vojenská spolupráce“ (Civil-military cooperation, CIMIC) a „Civilní záležitosti“ (Civil Affairs, CA) jsou používány Severoatlantickou aliancí a vojenskými složkami Spojených států amerických. Popisují aktivity vojenských složek, které se netýkají boje, ale zapojování do aktivit civilních aktérů (Rana, 2004).

Mezinárodní výbor červeného kříže (MVČK) používá pro civilně vojenskou spolupráci výraz „civilně-vojenské vztahy“ (civil-military relations, CMR), které popisují vztah mezi humanitárními organizacemi a vojenskými složkami v situacích souvisejících s ozbrojeným konfliktem. Jak uvádí Rana (2004), je to z důvodu, aby se předešlo záměně s pojmy, které používají vojenské složky.

Poslední pojem, který je zde uveden, se také používá v kontextu civilně vojenské spolupráce. Jedná se o pojem „civilně-vojenská koordinace“, který je zmíněn v dokumentu vytvořeném ve spolupráci s Úřadem pro koordinaci humanitární činnosti OSN (Organizace spojených národů). Koordinace je zde popsána jako základní dialog a interakce mezi civilními a vojenskými aktéry humanitární krize. Je nezbytná pro ochranu a podporu humanitárních principů, zabránění překrývání činností a minimalizování rozporů mezi organizacemi a vojenskými složkami. V některých případech je koordinace i prostředkem k dosažení společných cílů obou aktérů.

Základní strategií civilně vojenské koordinace je směřování od koexistence¹ ke spolupráci (IASC, 2004).

1.2 Druhy humanitárních a rozvojových organizací

Je zde uvedeno vymezení druhů organizací dle Gourlay (2000) a Rietjens (2006), kteří dělí organizace do tří hlavních skupin. Do první skupiny jsou zařazeny nevládní organizace, což je oficiální termín používaný i v Chartě OSN. Dle OSN (Rietjens, 2006) jsou nevládní organizace obvykle nezávislé na vládě, OSN a na komerčním sektoru. Sektor nevládních organizací je velice rozmanitý a zahrnuje tisíce organizací, lišících se podle velikosti, odbornosti, kvality a poslání (Abiew, 2003).

Pozornost bude věnována především třem největším českým nevládním organizacím, zaměřujících se na humanitární a rozvojové aktivity, kterými jsou ADRA, Člověk v tísni a Charita ČR. V práci nebude používáno přesné právní znění těchto organizací, ale pouze zjednodušené názvy.

Další skupinu tvoří Mezinárodní výbor červeného kříže a Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Úkolem těchto organizací je pomáhat a chránit oběti konfliktů (Rietens, 2006), a to základě humanitárního práva a principů, doplňuje Studer (2001).

Poslední skupinou, kterou uvádí Gourlay (2000) a Rietjens (2006), jsou mezinárodní organizace a to především Organizace spojených národů a její agentury a programy.

Každá uvedená skupina humanitárních a rozvojových organizací má svá specifika a jsou mezi nimi patrné rozdíly. Pro účely práce je však používán souhrnný název humanitární a rozvojové organizace, kam patří tyto tři skupiny, respektive organizace těchto skupin.

1.3 Druhy vojenských složek

Dle Gourlay (2000) existuje mnoho druhů vojenských složek, které mají rozdílnou velikost, strukturu, kvalifikaci a pozici ve světě. Vojenské složky jsou ve většině případů součástí přímo státních složek, a v rámci mezinárodních smluv též součástí mezinárodních organizací a aliancí. V práci jsou diskutovány především

¹ Pojem koexistence je užíván ve významu působení vojenských složek a organizací vedle sebe ve stejném geografickém prostředí.

vojenské složky Armády České republiky, dále vojenské složky Severoatlantické aliance a národní armády dalších států.

Jak je uvedeno už u humanitárních a rozvojových organizací, tak i jednotlivé druhy vojenských složek jsou v mnohém odlišné, ale v práci jsou označeny souhrnným názvem vojenské složky.

1.3.1 Tým civilně-vojenské spolupráce

Ačkoliv má tým civilně vojenské spolupráce (CIMIC) civilně-vojenskou spolupráci v názvu, jedná o vojenskou složku. Podle definice NATO mají vojenské složky CIMIC za úkol koordinaci činnosti a spolupráci mezi velitelem a civilními aktéry, včetně místního obyvatelstva, představitelů státní správy a rovněž mezi mezinárodními, národními vládními i nevládními organizacemi a agenturami (CCOE).

V rámci Armády České republiky vzniklo 103. středisko CIMIC/PSYOPS. Český tým civilně-vojenské spolupráce má za cíl „*vytvořit a udržovat vztahy mezi velitelem a civilními subjekty k vytvoření potřebných morálních, materiálních a taktických výhod vojenským jednotkám pro plnění stanovených úkolů*“, kterými jsou „*podpora mise velitele, monitorování situace v oblasti, podpora rekonstrukce provincie a mentorování úřadů místní vlády*“ (103. středisko CIMIC – PSYOPS, 2010).

Jednotky civilně-vojenské spolupráce a psychologických operací (Psychological operations, PSYOPS) jsou schopny zabezpečovat v prostoru nasazení Armády České republiky (AČR) spolupráci s místními orgány státní správy, obyvateli a vládními a nevládními organizacemi (AČR, 2010).

1.3.2 Provinční rekonstrukční tým

Koncept provinčních rekonstrukčních týmů (PRT) se vyvinul z amerického projektu. Nyní jsou rekonstrukční týmy součástí mezinárodních sil pro podporu bezpečnosti (International Security Assistance Force, ISAF) pod vedením Severoatlantické aliance (MZV ČR, 2008a).

Český provinční rekonstrukční tým je společným projektem Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva obrany ČR. Český PRT pracuje v afghánské provincii Lógar od roku 2008 jako součást mise ISAF NATO. Přítomnost vojenských složek NATO v Afghánistánu je založena na rezoluci OSN. Každý rekonstrukční tým se skládá z civilní a vojenské části. Početně menší civilní složka se věnuje rekonstrukčním projektům, zato vojenská složka zajišťuje bezpečnost všech členů PRT, dopravu

a komunikaci s ISAF a národním velením a plnění úkolů vyplývajících z operačního plánu. Pro naplnění cílů působnosti PRT je klíčová civilní část, která se většinou skládá z expertů ministerstev nebo rozvojových organizací (MZV ČR, 2008b).

Hlavním cílem českého PRT je „*podpora centrální a provinční vlády při zajišťování potřeb obyvatelstva a bezpečného prostředí skrze rekonstrukci provincie a spolupráci s afghánskými bezpečnostními složkami*“ (MZV ČR, 2008b). Mezi primární úkoly Provinčních rekonstrukčních týmů patří poskytování humanitární a rozvojové pomoci a spolupráce s mezinárodními a nevládními organizacemi a účastníky rekonstrukce (AČR, 2010).

1.4 Druhy misí humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek

Humanitární mise je obvykle krátkodobá. Jedná se o reakci na momentální krizi, způsobenou přírodní katastrofou nebo válečným konfliktem. Humanitární pomoc na misi je poskytována jen po dobu, dokud postižená země či oblast není schopna z větší části fungovat samostatně. Hlavním cílem humanitární pomoci je zmírnění útrap lidí, ochrana životů a respekt vůči lidské důstojnosti (Rozvojovka, 2008). Některé organizace se řídí podle deklarace Dobrého humanitárního dárcovství, která zakotvuje čtyři základní principy, kterými by se měla humanitární pomoc na misi řídit. Patří sem lidskost, nestrannost, neutralita a nezávislost (MZV ČR, 2010).

Pomoc na *rozvojové misi* je naopak dlouhodobým procesem (Člověk v tísni, 2006a). Rozvojové aktivity se dle Králové a kol. (2007) zaměřují na monitorování dlouhodobých sociálních a ekonomických podmínek, ve kterých lidé v méně rozvinutých zemích světa žijí a na hledání způsobů, jak by se tyto podmínky daly globálně zlepšit. Součástí rozvojové mise jsou rozvojové projekty, které mohou mít rozdílnou podobu a rozsah, od malých projektů na úrovni místních komunit až po velké projekty zaměřené na budování infrastruktury (Rozvojovka, 2008). Toto je základní rozdělení humanitární a rozvojové mise, ale není však vyloučeno, že se humanitární a rozvojové aktivity na misích nemohou prolínat.

Zato vojenské složky mají jiné druhy misí neboli operací. Podle doktríny AČR (AČR, 2010) existuje velké množství kritérií, podle kterých lze členit vojenské operace. V současné době je jedním z nejdůležitějších rozlišujících prvků mezi operacemi jejich politický mandát. V doktríně je uvedeno, že je rozdíl mezi operací mírového urovnání

sporů podle kapitoly VI Charty OSN a operací se silovými opatřeními podle kapitoly VII. Vojenské operace mohou na sebe navazovat a v současnosti lze rozlišovat čtyři druhy operací (AČR, 2010):

- *operace vojenského mírového nasazení*
- *protipovstalecké operace*
- *hlavní bojové operace (válka)*
- *operace na podporu míru*

Objasnili jsme si význam pojmů týkajících se civilně vojenské spolupráce. Dále jsme si uvedli skupiny zahrnuté pod pojmy humanitární a rozvojové organizace a vojenské složky a stručně popsali druhy misí civilních organizací a vojenských složek.

2 Přístupy organizací a vojenských složek k působení na misích

Přístup civilních organizací a vojenských složek k působení na misích je v některých aspektech zcela odlišný. Podle IASC (2004) mají tyto dvě skupiny různá poslání, cíle, pracovní postupy, a dokonce i odlišnou terminologii. Proto je důležité uvést si podrobněji některé odlišnosti v přístupech obou aktérů. Nejprve bude pozornost zaměřena na porovnání přístupů k humanitárním principům, dále na délku působení a nakonec na porovnání organizace na misi. V této kapitole se taktéž nachází shrnutí poznatků z některých dokumentů humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek. Pro tyto účely byly vybrány dokumenty, které se zaměřují na spolupráci nebo v nich byla alespoň zmínka o vztahu organizací a vojenských složek.

2.1 Humanitární principy

Většina humanitárních a rozvojových organizací se řídí tzv. Kodexem chování (Code of Conduct), ve kterém humanitární organizace Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce definuje své principy, dále Humanitární chartou a humanitárními standardy či deklarací Dobrého humanitárního dárcovství. Zato vojenské složky se obvykle řídí zákony země původu, závazky vyplývajícími z mezinárodního práva (AČR, 2010), kam patří i mezinárodní humanitární právo, které určuje pravidla týkající se legality použití síly a pravidla regulující vlastní průběh ozbrojeného konfliktu (Ondřej a kol., 2010). Dále se řídí pravidly použití sil, rozkazy, vojenskými řády, předpisy a politicko-strategickými pokyny (AČR, 2010).

Mezi základní principy, které civilní organizace mají dodržovat, patří princip *lidskosti* a s ním spojené předcházení a zmírňování utrpení lidí, a to za všech okolností. Úkolem organizací je ochraňovat životy a zdraví lidí a zajistit respektování lidské osobnosti (ICRC, 1996). Vojenské složky, podle mezinárodního humanitárního práva vedení boje, se mají také řídit principem lidskosti. Je definován tak, že nelze používat takové bojové prostředky či způsoby vedení boje, které způsobují nadměrná zranění či zbytečné útrapy (AČR, 2010).

Dalším principem je *nestrannost*. Organizace by neměly dělat žádné rozdíly z hlediska národnosti, rasy, náboženství, sociálního zařazení či politické příslušnosti (ICRC, 1996). Naopak vojenské složky v mnoha případech podporují jednu stranu v konfliktu (Franke, 2006).

Podle principu *nezávislosti* nesmí být organizace integrovány do politického procesu nebo provázané s užíváním vojenské síly (ICRC, 1996), což neplatí pro vojenské složky, které jsou v mnoha případech závislé na mandátu, který jim určily vlády nebo mezinárodní organizace a mají jednat podle tohoto usnesení (Gourlay, 2000). Vojenské složky jsou placené a cvičené pro použití síly a jejich vyslání na misi je otázkou národních a kolektivních politických zájmů (Gourlay, 2000).

Poslední princip, který je zde uveden, je *neutralita*. Dle tohoto principu je nutné, aby si organizace uchovaly důvěru všech. Především by se neměly podílet na nepřátelských akcích a v žádném případě ani na sporech politického, rasového, náboženského nebo ideologického rázu (ICRC, 1996). Na druhou stranu dle Franke (2006) je vojenská akce vždy čistě politická. I když se do vojenské mise můžou zahrnout politicky „neutrální“ humanitární cíle (Gourlay, 2000).

Z toho na první pohled vyplývá, že ozbrojené složky se nemohou řídit humanitárními zásadami a prosazovat mír a současně bojovat v ozbrojeném konfliktu proti nepříteli, jak se uvádí Curtis (2001).

Vojenské složky mají však své principy, kterými by se měly na misi řídit. Kromě principu *lidskosti* existují další principy vedení boje Mezinárodního humanitárního práva uvedené v doktríně AČR. Patří sem *princip nezbytnosti*, což znamená, že síla může být použita výhradně tehdy, je-li to nezbytně nutné k poražení protivníka. *Princip přiměřenosti* znamená, že síla a míra ničení musí být omezena na úplné minimum nutné k poražení protivníka. Důsledkem přiměřenosti je úplné zamezení nebo omezení civilních škod a ztrát na životech na nezbytně nutnou míru, která nepřevyšuje dosažení požadovaného vojenského cíle při konkrétním užití síly. Dalším *principem* je *oprávněnost*, kdy lze používat jen takové bojové prostředky, které nejsou zakázány mezinárodním právem, a poslední *princip rozlišování* znamená, že je třeba za všech okolností rozlišovat mezi vojenskými cíli a civilními osobami a objekty (AČR, 2010).

2.2 Faktor času

Působení organizací na rozvojové misi je dlouhodobé hlavně v případě rozvojových projektů, které mohou trvat i několik let. Za tu dobu mají organizace možnost si vytvořit kontakty s místními obyvateli a zacílit projekty tak, aby byly co nejefektivnější a udržitelné i po jejich ukončení. Vojenské složky působí v oblasti omezenou dobu podle mandátu. Obvykle se jedná o jeden až dva roky (Rietjens, 2006). V některých případech i déle.

Bývá obvyklé, že pracovníci organizací se na misi střídají zhruba po roce. Délka působení pracovníků při humanitárních katastrofách záleží na mnoha faktorech, především na potřebě místních obyvatel. Příslušníci vojenských složek se střídají častěji než pracovníci organizací. Rotace bývají po 4, až 6 měsících působení v oblasti, uvádí (Rietjens, 2006).

2.3 Organizační struktura

Organizace mají méně hierarchickou organizační strukturu než vojenské složky. Naopak struktura vojenských složek je velmi hierarchická. Pracovníci organizací se snaží společně dojít konsenzu a dávají důraz na proces působení v oblasti (Gourlay, 2000; Franke, 2006). Zato u vojenských složek zpravidla velitelé vydávají rozkazy, které se musí bez diskuzí splnit (Rietjens, 2006), též je dáván velký důraz na dodržování disciplíny a prosazování rychlého a efektivního rozhodovacího procesu (Franke, 2006).

Pracovníci organizací jednají nezávisle a udržují si značnou rozhodovací pravomoc v terénu, uvádí Jenny (in Abiew, 2003) a dávají důraz na dlouhodobý dopad projektů. Počet pracovníků humanitárních a rozvojových organizací na misi se orientuje podle finančních možností a aktuální potřeby místních obyvatel. Jsou zodpovědní dárcům, kteří jim poskytují finanční a jiné prostředky (Pugh, 2001). Vojenské složky se naopak řídí a jednají podle mandátu, na kterém je závislá i délka působení v oblasti. Dále kladou velký důraz na logistiku a značné prostředky jsou určeny na nákup technického vybavení a na výcvik. Je to z důvodu, aby vojenské složky mohly fungovat samostatně i za nepříznivých okolností (Gourlay, 2000). Posledním uvedeným rozdílem je specifická terminologie jak u organizací, tak u vojenských složek.

2.4 Dokumenty

V této části je uvedeno shrnutí základních poznatků z některých dokumentů, které se zaměřují na spolupráci nebo je zde alespoň zmínka o vztahu organizací a vojenských složek. Pro tyto účely byly vybrány dokumenty nevládní organizace Caritas Internationalis, Mezinárodního výboru Červeného kříže (MVČK) a OSN, které zastupují všechny tři skupiny patřící pod humanitární a rozvojové organizace. Z dokumentů vojenských složek NATO a AČR jsou zde také uvedeny některé poznatky.

Dokumenty jsou v této kapitole zařazeny proto, abychom si uvědomili, jaký je přístup vojenských složek a organizací ke vzájemné spolupráci. Je důležité uvést na pravou míru, že ve většině uvedených organizací a vojenských složek existují i jiné dokumenty týkající se této problematiky.

2.4.1 Shrnutí dokumentu organizace Caritas Internationalis

Dokument, s názvem *Caritas Internationalis relations with the Military* (Caritas, 2010), se zabývá vztahem organizace Caritas Internationalis k vojenským složkám. Podle dokumentu by mělo být zajištěno, že osoby zasažené konflikty budou nadále získávat nezbytnou pomoc tak, aby nebyla narušena nezávislá humanitární činnost. Také nesmí být ohroženy základní hodnoty a humanitární principy. V dokumentu je uvedeno, že vojenské složky mohou hrát důležitou roli v reakci na přírodní katastrofy. Organizace to odůvodňuje tím, že vojenské síly vlastní logistické vybavení, s kterým mohou rychle reagovat a zachránit tak lidské životy.

Přítomnost vojenských složek při humanitární a rozvojové misi může mít však také negativní aspekty. Jedná se například o militarizaci humanitární pomoci nebo o distribuci humanitární pomoci armádou, kdy je pomoc zaměřená na získání vojenských a politických výhod. Může dojít i k prohloubení a prodloužení konfliktu.

V dokumentu se uvádí, že i přesto je třeba dosáhnout rovnováhy ve vzájemné spolupráci, reagovat na lidské potřeby a udržovat neutralitu a nezávislost. Koordinace s vojenskými složkami vyžaduje dialog, jasné linie komunikace a některé sdílení informací, které neohrozí bezpečnost lidí a nestrannost organizace. Za nízké riziko považuje organizace komunikaci a výměnu informací. Vyšším rizikem, kvůli závislosti na vojenských složkách nebo ztrátě nestrannosti a nezávislosti, je logistická podpora z armády a spolupráce na projektech. Vojenský ozbrojený doprovod pokládá organizace už za vysoké riziko ohrožení.

2.4.2 Shrnutí dokumentů Mezinárodního výboru Červeného kříže

Jedná se o dokument *The ICRC and civil-military relations in armed conflict* (Studer, 2001) a dokument *Contemporary challenges in the civil-military relationship: Complementarity or incompatibility?* (Rana, 2004).

Výchozím bodem při určování vztahu s vojenskými složkami jsou základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce a mezinárodní humanitární právo. MVČK pracuje nezávisle na politických nebo vojenských cílech. Jeho aktivity zahrnují

nejen pomoc obětem ozbrojených konfliktů a násilí, ale také jejich ochranu, a to na základě humanitárního práva a principů (Studer, 2001). Hlavním cílem vojenských misí, podle názoru MVČK, by mělo být vytvoření a udržování pořádku a bezpečnosti pro usnadnění komplexního řešení konfliktu.

Rana (2004) parafrázuje vztah MVČK k vojenským složkám. Mezinárodní výbor červeného kříže prosazuje tři základní požadavky: (1) zachování své nezávislosti v rozhodování a jednání, (2) jasné odlišení rolí a humanitárních, politických a vojenských aktérů v době ozbrojeného konfliktu a (3) udržování dialogu v každé době a na všech úrovních s vojenskými složkami bez ohledu na jejich postavení v konfliktu.

2.4.3 Shrnutí dokumentu Organizace spojených národů

Jedná se o dokument *Civil-Military Relationship in Complex Emergencies* (IASC, 2004) vytvořený Stálým meziresortním výborem (Inter-Agency Standing Committee Working Group, IASC). Jsou zde uvedeny principy a doporučení, kterými by se spolupráce organizací a vojenských složek měla řídit.

Mezi principy, které by měli oba aktéři dodržovat, patří lidskost, neutralita a nestrannost. Během společné koordinace by neměly aktivity organizací být prezentovány jako součást vojenské mise a naopak vojenské složky by se neměly stavět do role humanitárních pracovníků. V rámci koordinace je důležité, aby si civilní aktéři zachovali vedoucí pozici v řízení humanitárních aktivit. Dále rozhodnutí o ochraně pracovníků organizací vojenskými složkami by mělo být považováno za last resort neboli poslední možnost, když nejsou dostupné jiné bezpečnostní mechanismy. Civilně vojenská koordinace nesmí přispívat k prohloubení konfliktu, ani poškodit nebo ohrozit příjemce humanitární pomoci a oba aktéři musí respektovat mezinárodní humanitární právo, tak jako jiné zásady a normy. Dále je důležité respektovat kulturu lidí, žijících v postižené oblasti. Společná koordinace nesmí ohrozit humanitární misi, proto je důležité, aby všechny strany konfliktu souhlasily s civilně vojenskou koordinací činnosti. Dále by se humanitární organizace měly vyhnout závislosti na zdrojích a podpoře vojenských složek, protože délka působení složek může být časově omezená z důvodu ukončení operace, zaměření na jiné priority apod.

Mezi doporučení, uvedené v dokumentu, patří vytváření smluv a jasných linií komunikace, aby byla zaručena včasná a pravidelná výměna některých informací během vojenských operací. Dále je doporučeno rozlišovat funkce a role humanitárních pracovníků a vojenských složek. Neměly by být povoleny zbraně v budovách nebo

vozidlech humanitárních organizací. Pracovníci organizací by neměli cestovat ve vojenských vozidlech, letadlech, apod., s výjimkou last resort nebo z bezpečnostních důvodů, nosit vojenskou uniformu. Pracovníkům organizací je doporučeno cestovat pouze v jasně označených vozidlech.

V dokumentu je uvedeno, že řešení civilně vojenské koordinace vyžaduje odbornou přípravu, potřebné zkušenosti a v některých případech i školený personál.

Dále je důležité zmínit, že v rámci Organizace spojených národů existují civilně vojenské iniciativy, kterými jsou Humanitární civilně vojenská koordinace OSN (United Nations Humanitarian Civil-Military Coordination, UN-CMCoord) a Útvar pro civilní a vojenskou ochranu (Military and civil defence unit, MCDU).

2.4.4 Shrnutí dokumentů Severoatlantické aliance

Je zde uvedeno shrnutí dokumentů *MC 411/1: NATO Military Policy on Civil-Military Co-operation* (NATO, 2002) a *NATO Handbook* (NATO, 2006). Severoatlantická aliance se primárně zaměřuje na spolupráci s mezinárodními organizacemi a rovněž na spolupráci s nevládními organizacemi.

Podle dokumentu má NATO snahu prohloubit vztahy s mezinárodními organizacemi s cílem sdílet informace a podporovat aktivity v oblastech společného zájmu. Orgány NATO se zaměřují na operační plánování, při kterém berou v úvahu dodržování zásad mezinárodního humanitárního práva (NATO, 2006). V dokumentu jsou uvedeny konkrétní vztahy mezi MVČK a NATO, které se zaměřují na ad hoc spolupráci. Ke spolupráci těchto dvou aktérů došlo v souvislosti s událostmi v různých zemích a regionech, například na Balkáně, v Afghánistánu a v Iráku. MVČK ve vztahu k NATO dává především důraz na dodržování mezinárodního humanitárního práva v ozbrojených konfliktech (NATO, 2006).

Jsou zde uvedeny tři typy aktérů NATO, kteří se zabývají interakcí mezi Severoatlantickou aliancí a civilními aktéry na misi. Spolupráce s civilními aktéry je pro úspěch operací NATO rozhodující.

Jsou to vojenské složky CIMIC, které mají usnadňovat spolupráci mezi vojenskými složkami Severoatlantické aliance a civilními aktéry. Dále Civilní nouzové plánování (Civil Emergency Planning, CEP), které se zabývá ochranou a podporou obyvatelstva, obvykle v souvislosti s katastrofou nebo válkou. Základní funkcí CEP je reagovat na vojenské plánování prostřednictvím koordinace s civilními aktéry, která má i nadále zásadní význam pro úspěch operací (NATO, 2002). V rámci CEP spolupracuje

s NATO velký počet mezinárodních organizací, např. Mezinárodní výbor Červeného kříže, Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce nebo Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (NATO, 2006). Dalším činitelem je Vojenská asistence v rámci humanitárních krizí (MCDA, Military assistance in Humanitarian Emergencies), která působí v oblastech přírodní katastrofy a díky přítomnosti vojenských složek aliance tak dochází k rychlé reakci na potřeby obyvatel v postižené oblasti.

2.4.5 Shrnutí dokumentů Armády České republiky

V rámci Armády České republiky neexistuje žádný dokument, který upravuje vztahy či přímo spolupráci vojenských složek AČR a humanitárních a rozvojových organizací. Pouze v dokumentu *Základy povstaleckého boje - COIN* (Foltýn, 2011), který vojenské složky využívají, je zmínka o civilních organizacích. Odstavec začíná větou: „*Potřebujeme spolupráci s civilními aktéry!*“ V dokumentu se uvádí, že vojenské operace mohou vytvořit bezpečnější prostor, ale válku ve skutečnosti vyhraje dlouhodobý rozvoj a stabilizace, což je práce civilních organizací.

V *Doktríně Armády ČR* (AČR, 2010) se uvádí, že podmínkou úspěchu celé operace bude komplexní přístup zahrnující společné působení politických, vojenských, civilních a ekonomických činitelů. V jeho kontextu bude prioritním úkolem sil AČR nasazených v operaci především pomoc k získání strategické převahy, stabilizace situace a zajištění bezpečného prostředí pro působení civilních aktérů při současné minimalizaci vedlejších lidských a materiálních škod.

3 Zkušenosti ze zahraničních misí vybraných nevládních organizací

Sdělení pracovníků z českých nevládních organizací ADRA, Člověk v tísni a Charita Česká republika jsou seřazeny podle jednotlivých organizací. Ke každé zemi, kde pracovník organizace působil, je na začátek uveden krátký přehled o událostech souvisejících s působením v oblasti. V případě, že se událost opakuje, je přehled uveden pouze jednou. Dále už se jedná pouze o parafrázování sdělení pracovníky organizací, které bylo poskytnuto ústní nebo písemnou formou. Jedná se o informace o působení na misi a podobě spolupráce s vojenskými složkami.

Komentáře (podkapitoly 3.2.5, 3.3.5) obsahují informace, které se přímo netýkají konkrétního působení pracovníků na jednotlivých misích, ale obecných poznatků pracovníků dotyčné organizace o diskutovaném tématu.

3.1 Pracovník organizace ADRA

Pracovník² působí v organizaci ADRA, která je mezinárodní humanitární organizací, poskytující pomoc lidem v nouzi. ADRA vznikla v České republice v roce 1992 a v současné době patří mezi tři největší humanitární organizace. Úkolem občanského sdružení ADRA je poskytovat humanitární, sociální a rozvojovou pomoc doma i v zahraničí (ADRA, 2007). Jsou zde uvedeny pracovníkovy poznatky o působení na misi v Indii, Pákistánu a Afghánistánu a o nespolupráci, koexistenci či přímo spolupráci s vojenskými složkami.

3.1.1 Mise v Afghánistánu

Popis mise

V roce 1992 vznikl islámský stát Afghánistán. Bojovníci radikálního hnutí Taliban ovládali většinu území. V Afghánistánu sídlila i organizace Al Kajda, proto se Afghánistán po útoku z 11. září 2001 stal prvním cílem tažení proti mezinárodnímu terorismu. Od roku 2001 do současnosti se v Afghánistánu nacházejí mezinárodní síly ISAF v rámci NATO (Šlachta, 2007).

Pracovník působil v Afghánistánu v letech 2002 až 2004. Jeho náplní práce byla pomoc při otevření pobočky německé organizace ADRA a zahájení mise v Kábulu. Poté

² Rozhovor s Radimem Špinkou, pracovníkem organizace ADRA

se pracovník přesunul do afghánské organizace ADRA, kde působil na pozici projektového manažera.

Spolupráce s vojenskými složkami

Organizace nevyužívala vojenské složky NATO během působení na misi v Afghánistánu. Pracovník uvedl, že mezi další vojenské složky působící v Afghánistánu patřily americké koaliční síly, které měly mezi afghánským obyvatelstvem spíše statut vetřelců. Bojovníci Talibanu útočili převážně na vojenské cíle, ale od roku 2003 změnili taktiku boje. Bylo to z důvodu, že některé vojenské složky předstíraly, že patří k nevládním organizacím. Vojenské složky například začaly používat stejnou barvu aut, která byla poznávacím znamením pro humanitární organizace distribuující humanitární pomoc. Taliban přestal rozlišovat mezi civilními organizacemi a vojenskými složkami a útočil na pracovníky organizací i na místní obyvatele, kteří s cizinci spolupracovali.

V této době začaly americké koaliční síly vyčleňovat peníze na humanitární pomoc. Pomoc odůvodňovali tím, že mají těžkou techniku, kterou mohou využít pro humanitární účely. Podle pracovníka koaliční síly tím jen mátly obyvatele. Lidé přestali rozlišovat, kdo jim chce opravdu pomoci a kdo se snaží humanitární pomocí docílit snadněji vojenských cílů. Důsledkem byla rostoucí nedůvěra mezi obyvatelstvem.

3.1.2 Mise v Indii

Popis mise

V listopadu roku 1999 zasáhl cyklon východní pobřeží indického státu Orissa. Udává se, že více než 10 milionů lidí bylo zasaženo a počet obětí vystoupal na 10 tisíc (Reliefweb, 2002a). Následně v lednu roku 2001 zasáhlo zemětřesení o síle 7,9 Richterovy stupnice indický stát Gudžaráť. Odhaduje se 16 480 obětí. V nejhůře postižených oblastech bylo zničeno 95 procent budov a téměř jeden milion lidí přišel o své domovy (Reliefweb, 2002b).

Pracovník organizace ADRA působil v Indii na humanitární misi. První období od roku 1999 do 2000 strávil v indickém státě Orissa zasaženém cyklonem a následně po zemětřesení ve státě Gudžaráť. Náplní práce pracovníka byla distribuce

humanitárního materiálu. Poté se podílel na rekonstrukcích škol a na zemědělských projektech.

Spolupráce s vojenskými složkami

Pracovník uvedl, že hlavním úkolem indických bezpečnostních složek v Orrise bylo zabezpečovat dohled nad distribucí humanitárního materiálu. Konkrétně bezpečnostní složky vytvářely zábrany, aby nedocházelo k potyčkám mezi místním obyvatelstvem. Podle pracovníka probíhala spolupráce s bezpečnostními složkami při distribuci humanitární pomoci bez větších komplikací. V Gudžarátu pracovník a další členové organizace pouze informovali indickou armádu o své přítomnosti a jinak se s ní nedostali do styku.

3.1.3 Mise v Pákistánu

Popis mise

V říjnu 2005 zasáhlo severní horské oblasti Pákistánu a severní hranice Indie silné zemětřesení o síle 7,6 stupňů Richterovy škály. Katastrofa si vyžádala 80 tisíc obětí a více než 3 miliony osob připravila o střechu nad hlavou (Člověk v tísní, 2006b).

Pracovník zde působil pod pákistánskou organizací ADRA následně po zemětřesení. Jeho náplní práce byla distribuce humanitární pomoci.

Spolupráce s vojenskými složkami

Dle pracovníka byla spolupráce s armádou velmi intenzivní. Pákistánská armáda byla perfektně zorganizovaná, vzdělaná a měla přehled o situaci. Armádní složky docházely na koordinační schůzky organizací. Pomáhaly při distribuci humanitární pomoci a při odstraňování materiálu z průjezdových cest. Zajišťovaly dopravu, těžkou techniku a hlavně pomáhaly při samotném výkonu pomoci.

3.2 Pracovník organizace Člověk v tísní

Informace o působení na misích a spolupráci s vojenskými složkami byly získány od pracovníka³ organizace Člověk v tísní. Tato organizace vznikla v České republice jako humanitární organizace. Jejím cílem je pomáhat v krizových oblastech

³ Rozhovor s Markem Štysem, vedoucím humanitární sekce organizace Člověk v tísní

a podporovat dodržování lidských práv ve světě. Společnost Člověk v tísni realizuje humanitární pomoc, dlouhodobé rozvojové projekty a podporuje snahy o demokratizaci a dodržování lidských práv. Uskutečňuje rozsáhlé projekty jak v České republice, tak i v zahraničí (Člověk v tísni, 2006d). Jsou zde uvedeny poznatky z působení na misi v Afghánistánu, Albánii, Kosovu a Iráku.

3.2.1 Mise v Afghánistánu

Popis mise

Stálá mise organizace Člověk v tísni v Afghánistánu se v současnosti zaměřuje na dlouhodobé řešení problémů, které jsou přímo spjaté se vzděláním, s otázkou obživy, rozvoje venkovských komunit a se zvyšováním kvality života místních obyvatel.

Spolupráce s vojenskými složkami

Dle pracovníka, na Kábulském letišti byla zřízena česká polní nemocnice, která ošetřovala i Afghánce. V rámci programu MEDEVAC⁴ byli lidé se zdravotními komplikacemi posíláni na operace do České republiky. Pracovník uvedl, že čeští vojenští lékaři měli u obyvatel pozitivní ohlasy. Dle pracovníka nastal zlom v roce 2005, kdy se z osvoboditelů stali okupanti. Pro organizace bylo nebezpečné být viděn hlavně se zahraničními vojáky, protože Taliban útočil na ty organizace, které spolupracovaly s americkými vojenskými složkami, byly jimi financovány nebo s nimi byly pouze v kontaktu. Taliban neútočil na nestranné nevládní organizace.

Strategie pracovníků organizace Člověk v tísni je být nenápadný, neupoutávat na sebe pozornost logy organizace a pohybovat se v místním oblečení. Pracovník uvedl, že pro vojenské složky bylo těžko pochopitelné, že s nimi organizace nechtěly být z bezpečnostních důvodů v kontaktu. Dále však uvedl, že vojenské složky a organizace mají v Afghánistánu společný cíl, a to zabránit šíření konfliktu do dalších oblastí Afghánistánu. Organizace Člověk v tísni má v Afghánistánu, dle pracovníka, neformální kontakty s armádou z důvodu evakuace.

⁴ Zkratka z anglického výrazu „Medical Evacuation“.

3.2.2 Mise v Albánii

Popis mise

V březnu roku 1999 NATO zahájilo letecké útoky na Jugoslávii. Ofenzivu srbských sil doprovázelo řádění polovojenských milic. V červnu roku 1999 se jugoslávští vojáci začali stahovat z Kosova a Severoatlantická aliance ukončila bombardování. Během této doby na 800 tisíc Albánců bylo vyhnáno nebo prchalo ze země (Dienstbier, 2002). Tito uprchlíci hledali útočiště také v sousední Albánii.

Tábory pro uprchlíky vznikaly v prázdných továrnách, skladech a kasárnách, proto organizace Člověk v tísni zahájila program “asistence v divokých táborech”, kde dobrovolníci pomáhali s distribucí základních potravin, hygienických potřeb a s celkovou organizací života v táborech.

Spolupráce s vojenskými složkami

Vojenské složky NATO dovážely pitnou vodu, dodaly sprchy a zajišťovaly drobné opravy v uprchlických táborech. Také zajišťovaly ochranu Albánců. V Albánii působily hlavně americké vojenské složky NATO. Působila zde také česká polní nemocnice. Pracovník uvedl, že vojenské složky byly obyvateli velmi pozitivně přijímány.

3.2.3 Mise v Iráku

Popis mise

Po pádu režimu Saddáma Husajna v dubnu roku 2003 byla ustavena Američany vedená civilní správa. Poté civilní správa předala moc prozatímní vládě, na bezpečnost v zemi ale stále dohlíží mezinárodní síly pod vedením Spojených států amerických.

Organizace Člověk v tísni se v Iráku zaměřila především na obnovu zničených školských a zdravotnických zařízení.

Spolupráce s vojenskými složkami

Organizace Člověk v tísni v Iráku s vojenskými složkami NATO nespolupracovala, pouze s nimi byla v kontaktu z důvodu evakuace.

3.2.4 Mise v Kosovu

Popis mise

Organizace Člověk v tísní pracovala na projektech kolektivních center, kde byly lidem zajištěny základní životní potřeby, psychosociální program a zdravotnická péče. Dále se organizace věnovala stavbám domů a opravám škol.

Spolupráce s vojenskými složkami

Dle pracovníka spolupráce s armádou spočívala hlavně na dovozu humanitární pomoci do oblastí. Vojenské složky NATO se staraly o bezpečnost. Obyvatelé Kosova albánské národnosti přijímali tyto vojenské složky velmi kladně. Organizace Člověk v tísní s vojenskými složkami nepřišla do styku. Pouze s českou polní nemocnicí, která ošetřovala obyvatele a v rámci programu MEDEVAC.

3.2.5 Komentář

Pracovník organizace se zde opíral o zkušenosti ze zahraničních misí a z dlouholetého působení v organizaci.

V prvé řadě hodnotil kladně, že vojenské složky se dostanou do konfliktních oblastí, kam se organizace kvůli bezpečnostním rizikům nedostanou. Dle pracovníka má armáda obrovský potenciál, a to především dobré technické zázemí a též může být velmi nápomocná v oblasti logistiky. Jako příklad uvedl, že armáda zajistila pracovníkům organizace leteckou přepravu. Konstatoval, že využívání logistiky by mohlo být v budoucnu zajímavé, ale zatím neexistuje rámcová dohoda mezi AČR a organizacemi. Dle pracovníka nemají organizace armádě co nabídnout, takže záleží, zda jim armáda vyjde vstříc.

Jako negativum u vojenských složek shledává chybějící komunitní aspekt. Vybudují například vodovod, studnu či školu, ale už se nezajímají o to, kdo tyto stavby bude udržovat. Tyto projekty mají většinou krátkou životnost a pomoc se pak stává neefektivní. Dle pracovníka mají vojenské složky též jednostranný pohled a to u příkladu stavby nemocnice v Iráku, kdy by bylo efektivnější opravit poničenou nemocnici než postavit novou. Jako poslední negativum uvedl, že pro armádu jsou nevládní organizace pacifisty, kteří mají odlišný pohled na věc.

V organizaci Člověk v tísní není spolupráce s armádou zakázána, ale upozorňuje se na možná ohrožení a rizika s tím spojená.

3.3 Pracovníci organizace Charita Česká republika

Pracovníci působili na misích v rámci humanitární organizace Charita Česká republika. Hlavní činností Charity ČR je pomoc potřebným v České republice a stále větší měrou se také podílí na humanitární a rozvojové pomoci v zahraničí. Poznatky jsou získány od tří pracovníků Charity ČR. Nejprve od pracovnice⁵, která působila na misi v Čečensku, dále od pracovníka⁶, který hovořil o misi na Haiti a nakonec od bývalého pracovníka⁷, který působil na misích v bývalé Jugoslávii a v Kosovu.

3.3.1 Mise v Čečensku

Popis mise

Čečenská republika, je autonomní republikou Ruské federace na severním Kavkaze. V roce 1999 začala druhá rusko-čečenská válka. Ruské armádě se po zničení několika měst, včetně hlavního města Grozného, podařilo čečenský odpor zlomit a v současné době je většina čečenského území pod kontrolou proruských sil (Šlachta, 2007). Válečné konflikty zemi zcela zničily.

Pracovnice organizace Charita Česká republika od roku 2008 a i současné době (2010) pracuje jako projektová manažerka na misi v Čečensku. Její náplní práce je hlavně koordinace projektů v oblasti, vytváření strategií a získávání donorů.

Spolupráce s vojenskými složkami

Na misi v Čečensku se pracovnice organizace setkala s ruskými armádními složkami a s Čečenskou milicí, která je oficiální čečenskou policií v rámci autonomní Čečenské republiky. S ruskou armádou přicházela do styku především na kontrolních propouštěcích místech⁸, která jsou rozmístěna po celém Čečensku. Aby bez větších problémů těmito kontrolními místy prošla a mohla se bezpečně pohybovat oblasti, najímala si ochranu z čečenské milice. Tato ochranka byla s pracovníci 24 hodin denně během celého pobytu. To samozřejmě přinášelo mnoho výhod, ale i některé nevýhody. Ochranka byla najatý příslušník čečenské milice, která se za ochranu zaručovala.

⁵ Rozhovor s Veronikou Palátovou, programovou manažerkou (Severní Kavkaz) organizace Charita ČR

⁶ Rozhovor s Martinem Zamazalem, vedoucím humanitárního oddělení organizace Arcidiecézní charita Olomouc

⁷ Rozhovor s Pavlem Kolínským, bývalým pracovníkem organizace Charita ČR

⁸ Překlad z ruského jazyka „kontrolno-propuskaemyj punkt“ (KPP).

Cestovat v doprovodu bylo jednodušší, protože na kontrolních místech ukázala ochranka doklady a ruská armáda pracovníci pustila bez delších průtahů. V některých případech měla pracovníce z pohledu místních lepší vyjednávací pozici jako cizinec, když byla ochranka s ní, protože se za ní zaručila. Ochranka za ni dokázala také spoustu věcí zařídit, a to jak z pozice příslušníka čečenské milice, tak z pozice mužské autority. Ochranka znala kulturní zvyklosti, takže pracovníci na mnoho věcí mohla připravit a upozornit.

Nevýhodu doprovodu spatřovala v tom, že ochranka narušovala průběh schůzek. Bylo to z důvodu, že lidé se báli před ochrankou mluvit. Někteří lidé tímto mohli zpochybňovat její neutralitu. Hlavně před dětmi nepůsobilo dobře, když přicházela do školy a za zády měla ochranku se samopalem. V organizaci nemají žádné psané ani nepsané pravidlo, které by jim zakazovalo spolupracovat s bezpečnostními složkami na misi. Záleží ovšem na situaci a podmínkách v zemi, kde se pracovník právě nachází.

3.3.2 Mise na Haiti

Popis mise

Jedno z nejničivějších zemětřesení v historii ostrova zasáhlo Haiti v lednu 2010. Katastrofa si vyžádala více než 200 tisíc životů, další desítky tisíc lidí byly zraněny (Člověk v tísni, 2006c).

Pracovník organizace Charita Česká republika působil na Haiti během humanitární krize. Pracoval na pozici logistika, a poté jako bezpečnostní pracovník⁹. Působil v rámci organizace Caritas Internationalis a také byl vedoucí mise organizace Charita Česká republika.

Spolupráce s vojenskými složkami

Dle pracovníka v oblasti působili američtí a kanadští vojáci, dále italští a francouzští policisté. Mírové složky OSN zajišťovaly distribuci a bezpečnost při přepravě humanitárního materiálu. Kanadští a američtí vojáci pomáhali nevládním organizacím koordinovat pomoc, zajišťovali ochranu a též pomáhali s dopravováním humanitární pomoci. Vojenské složky měly své úkoly, ale s nevládními organizacemi byly v kontaktu. Organizace také využívaly vojenských helikoptér. Bezpečnostní fórum

⁹ Překlad z anglického jazyka „Security officer“.

bylo zodpovědné za bezpečnost a informovalo humanitární organizace o aktuálních událostech v oblasti. Zde působil i pracovník organizace.

Armáda byla profesionální. Pracovník hodnotil velmi kladně, že armáda na rovinu sdělila, co pro organizace může udělat. Dle pracovníka vojenské složky s organizacemi jednali slušně. Armáda pomáhala tam, kam se organizace nedostaly, a vyťahovala lidi z trosek. Pracovník dále uvedl, že ve chvíli humanitární krize je třeba rychle zajistit pomoc a neřeší se, zda je vhodné s vojenskými složkami spolupracovat či nespolupracovat. Podle pracovníka vojenské složky a mezinárodní organizace na místě organizovaly pomoc, protože místní organizace byly slabé, vláda nebyla schopná zasáhnout a místní policie byla zkorumpovaná. Dle pracovníkových slov nebyl jediný důvod spolupráci s armádou odmítnout.

Pracovník hodnotil negativně pouze vydávání rozkazů, které zavrhovaly případnou diskuzi.

3.3.3 Mise v bývalé Jugoslávii

Popis mise

Pracovník jezdil do bývalé Jugoslávie a to hlavně do Bosny, Chorvatska a Srbska v letech 1993, 1994 a 1995. Jeho náplní práce byla doprava humanitárních konvojů z České republiky. Dopravu zajišťoval pro českou Charitu, organizaci ADRA a Nadaci Lidových novin¹⁰.

Spolupráce s vojenskými složkami

Během působení se setkal s příslušníky bosenské, chorvatské a srbské armády, celníky a policií. Spolupracoval s ochrannými silami OSN (United Nations Protection Forces, UNPROFOR), které poskytovaly informace o oblasti. Jednalo se také o materiální podporu. Pracovník uvedl, že příslušníci koaličních sil k nim byli vstřícní.

3.3.4 Mise v Kosovu

¹⁰ Nadace Lidových novin změnila svůj název na společnost Člověk v tísni.

Popis mise

V roce 1999 působil pracovník organizace CHČR v Kosovu na pozici vedoucího mise. Jeho náplní práce bylo koordinovat humanitární a rozvojové projekty ve městě Gnjilane¹¹, kde žili jak Albánci, tak Srbové.

Spolupráce s vojenskými složkami

V této době bylo Kosovo rozděleno z vojenského hlediska na 5 sektorů mezinárodní brigády (Multinational Brigade, MNB), které vedli Britové, Američani, Němci, Italové a Francouzi. Město Gnjilane náleželo do sektoru MNB Východ, spravovaného Američany. Pracovníci organizace se pravidelně účastnili bezpečnostních schůzek¹², kde se dozvídali informace o situaci v oblasti. Americké vojenské složky pracovaly s nepsanou podmínkou, že v případě ohrožení by pomohly pouze těm organizacím, které se bezpečnostních schůzek účastní. Spolupráce s vojenskými složkami měla převážně informační a bezpečnostní ráz. Vojenské složky například poskytovaly ochranu obyvatel v oblastech, kde vedle sebe žili Albánci a Srbové, a několikrát se též stalo, že obdobnou asistenci – ochranu vojáky NATO - iniciovali pracovníci Charity.

3.3.5 Komentář

Bývalý pracovník CHČR se při formulaci svých názorů opírá o zkušenosti ze zahraničních misí v Kosovu a bývalé Jugoslávii.

Pracovník souhlasí se spoluprací s vojenskými složkami v případě zefektivnění spolupráce. Důležité je pomoci bez ohledu na to, kdo je poskytovatelem této pomoci. Dále je důležité s vojenskými složkami vycházet z toho důvodu, že až pracovníci organizace budou v ohrožení, mohou jim pomoci pouze vojenské složky. Další výhodou spolupráce je technická podpora organizací vojenskými složkami.

Pracovník uvedl, že čím více organizace, resp. její pracovníci, porozumí vojenským složkám, tím více mohou ze spolupráce získat. Pokud se vojenské složky rozhodnou pomoci organizacím, neměly by si klást žádné podmínky a organizace by měly souhlasit pouze s takovou spoluprací, která je nepoškodí.

¹¹ Srbsky: Gnjilane, administrativní centrum v distriktu Gnjilane v západním Kosovu.

¹² Jedná se o překlad z anglického výrazu „security briefing“.

4 Zkušenosti ze zahraničních misí vybraných vojenských složek

Tato kapitola obsahuje sdělení příslušníků Armády České republiky. Ke každé zemi, kde příslušník AČR působil, je opět na začátek uveden krátký přehled o událostech souvisejících s působením v oblasti. V případě, že se událost opakovala už v předešlé kapitole, není přehled uveden.

Dále už se jedná pouze o parafrázování sdělení příslušníky AČR, které bylo poskytnuto ústní nebo písemnou formou. Informace se týkají působení příslušníků AČR na misi a podoby spolupráce s humanitárními a rozvojovými organizacemi.

Komentáře (odstavce 4.2.3, 4.3.4) obsahují informace, které se přímo netýkají konkrétního působení příslušníků AČR na jednotlivých misích, ale obecných poznatků těchto příslušníků o dané problematice.

4.1 Příslušník Armády České republiky (A)

Příslušník¹³ působí v Armádě České republiky, která je hlavní složkou ozbrojených sil České republiky. AČR působí jak v národním, tak i v mezinárodním rámci, daném především členstvím v NATO a EU. Zákonem má stanoven základní úkol a to připravovat se k obraně a bránit Českou republiku proti vnějšímu napadení. Současně plní úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků ČR (AČR, 2010).

Obdržené informace se týkají náplně práce a spolupráce s humanitárními a rozvojovými organizacemi na zahraničních misích v Afghánistánu, Iráku a Demokratické republice Kongo.

4.1.1 Mise v Afghánistánu

Popis mise

Příslušník AČR působil v roce 2005 na operaci Severoatlantické aliance v misi ISAF jako důstojník psychologických operací.

Spolupráce s organizacemi

Během působení v Afghánistánu vojenské složky NATO spolupracovaly s pracovníky asistenční mise OSN v Afghánistánu (Assistance Mission in Afghanistan,

¹³ Korespondence s majorem Jurajem Žáčkem, příslušníkem Armády České republiky

UNAMA), a to zejména s Rozvojovým programem (United Nations Development Programme, UNDP) a s některými německými nevládními organizacemi.

Příslušník AČR uvedl, že vzhledem k vojenskému charakteru mise byla spolupráce s kýmkoliv komplikovaná, nejčastěji vinou velení mise. Společné humanitární aktivity do určité míry zlepšovaly vnímání přítomnosti nedůvěřivých místních obyvatel v Afghánistánu, bez ohledu na jejich vojenský či civilní charakter. Agentury OSN měly v Afghánistánu problém s personálním zabezpečením misí. Početní stavy byly velmi nízké a procento zahraničních odborníků mizivé. Mnoho funkcí vykonával místní zaměstnanec nebo nebyly pozice obsazeny vůbec. Vzhledem k bezpečnostní situaci nebylo mezinárodních nevládních organizací mnoho a také se potýkaly s personálním obsazením. Na mnoha manažerských funkcích se nacházeli mladí lidé bez zkušeností a odborného vzdělání, pouhé nadšení a odvaha v Afghánistánu působit ale bohužel nestačí, konstatoval příslušník AČR. Práce místních organizací byla, dle příslušníka AČR, tradičně pasivní a postižená korupcí.

4.1.2 Mise v Demokratické republice Kongo

Popis mise

Během několika let občanských válek, kdy se na území Konga střetávaly ozbrojené milice a vojenské síly sousedních států, zde zemřelo podle odhadů OSN více než 3 miliony lidí. Byla zničena infrastruktura a rozvrácena ekonomika země (Němec, Štěrba, 2006)

V rámci operace OSN působil příslušník AČR v roce 2005 na misi OSN pro stabilizaci Konga (United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo, MONUC) v Demokratické republice Kongo na pozici důstojníka pro informační operace.

Spolupráce s organizacemi

Na misi spolupracovali s agenturami OSN zejména s OCHA a Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR). Dále spolupracovali s MVČK a s některými místními charitativními organizacemi pod záštitou církví. Jednalo se o koordinační činnost v nejširším slova smyslu. Spolupráce se dále týkala zabezpečování toku informací např.

o bezpečnosti, potřebách a místech určení humanitární pomoci. Vzhledem ke katastrofálnímu stavu infrastruktury v Kongu se jednou z nejdůležitějších forem spolupráce stalo zabezpečování dopravy. Spolupráce s agenturami v rámci OSN byla poměrně dobrá. Dle příslušníka AČR byl kladem velký počet nevládních organizací působících v oblasti, vždy tak bylo možné najít odborníka pro konkrétní projekt. Místní organizace si úspěšnou spoluprací s OSN mohly zlepšit kredit v očích místních obyvatel i mezinárodního společenství.

4.1.3 Mise v Iráku

Popis mise

Příslušník Armády České republiky působil na operaci OSN v Iráku. V rámci humanitární strážní mise OSN (United Nations Guards Contingent in Iraq, UNGCI) v Iráku působil jako pozorovatel v letech 1999 až 2000.

Spolupráce s organizacemi

Na misi UNGCI spolupracovali s agenturami a programy OSN, a to zejména s Úřadem pro koordinaci humanitární činnosti (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, OCHA), Rozvojovým programem, ale také např. se Světovým potravinovým programem (World Food Programme, WFP), Organizací OSN pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization, FAO), Dětským fondem (United Nations Children's fund, UNICEF) a úřadem pro servisní zabezpečení projektů (United Nations Office for Project Services, UNOPS). Z místních organizací spolupracovali například s Kurdistánskou rekonstrukční organizací (Kurdistan Reconstruction Organization, KRO).

Příslušníci operace zabezpečovali především bezpečnost. Nejednalo se o přímou ozbrojenou ochranu, ta byla v gesci místních kurdských bezpečnostních složek. Spolupráce spočívala v dohledu na kvalitu výkonu práce místních strážců a vyhodnocování bezpečnostních rizik v oblastech působení. Dále eskortování humanitárních konvojů, zprostředkovávání jednání a důležitá byla též správa komunikačních sítí. Spolupráce s agenturami v rámci OSN byla vynikající, systém fungování OSN byl těžkopádný, bezesporu zbytečně drahý, ale v důsledku funkční, uvedl příslušník AČR. Spolupráce s místními organizacemi pomáhala vysvětlovat

přítomnost OSN. Přítomnost vojáků na jednáních byla výhodou. Pro pracovníky místních organizací znamenala „uniforma“ spolehlivost, respekt a důvěryhodnost.

Spolupráce s místními organizacemi byla obtížná a vyžadovala direktivnější přístup zejména v oblasti kontroly využívání finanční podpory. Mezinárodních organizací však bylo v Iráku minimum vzhledem k politice Irácké vlády.

4.1.4 Komentář

Se spoluprací s organizacemi na misi souhlasil. Jako chybné však uvedl zažité rozlišování na vojenské mise, civilní mise, humanitární mise. Za jednoznačně pomýlený považoval model ISAF, kdy se vojenská operace tváří jako nevojenská či dokonce humanitární. Rozmístění ozbrojené jednotky (tzn. několik stovek mužů) je díky přítomnosti několika civilních pracovníků interpretováno jako rekonstrukční tým. Jako příklad lepšího pojetí vnímal mírové mise OSN, které obvykle mívají civilní a vojenskou složku pod společným vedením. Vojáci jsou zárukou bezpečnosti, organizace, řádu a fungování. Civilní část rozhoduje o úkolech a směřování mise a stará se o kontakt s nevládními organizacemi a místní populací.

Rozumný důvod proč nespolupracovat, příslušník AČR, nenacházel žádný. Obava humanitárních organizací z poškození jejich jména, pokud by spolupracovaly s armádou, je pochopitelná, ale není dozajista na místě. Dle příslušníka AČR, jakákoliv vzájemná nedůvěra či dokonce osočování v rámci zahraničních subjektů poškozuje jejich důvěryhodnost v očích místního obyvatelstva.

Jinak otázka spolupráce s vládními a nevládními organizacemi je při přípravě vždy řešena, uvedl příslušník AČR. Některé kontingenty obsahují přímo ve své sestavě odborníky na uvedenou oblast. Příkladem jsou skupiny CIMIC.

Dále uvedl, že vojenští pozorovatelé mají rozvíjení spolupráce přímo „v popisu práce“. Jejich příprava proto zahrnuje otázky negociace, mediace, systému fungování nevládních organizací, otázky mezinárodního práva atd.

4.2 Příslušník Armády České republiky (B)

Příslušník¹⁴ působí v Armádě České republiky. Následující podkapitoly se týkají jeho působení na misi v Afghánistánu a Iráku a spolupráce s organizacemi. Poslední

¹⁴ Rozhovor s praporčíkem Martinem Janečkem, příslušníkem Armády České republiky

podkapitolou je komentář, který je věnován obecným poznatkům například o možných podobách spolupráce s organizacemi.

4.2.1 Mise v Afghánistánu

Popis mise

Příslušník AČR působil v roce 2010 v operační skupině 4. kontingentu PRT v afghánské provincii Lógar. Tým Civilně vojenské spolupráce se zaměřoval především na projekty rychlého dopadu. Příslušník AČR uvedl jako příklad menší opravy, nákup základních humanitárních potřeb či distribuci vybavení pro stanice Afghánské národní policie.

Spolupráce s organizacemi

Tým CIMIC spolupracoval s hnutím „Na vlastních nohou“ – Stonožka. Podle příslušníka AČR někteří obyvatelé Afghánistánu přijímali působení vojenských složek pozitivně, někteří negativně. Dále uvedl, že afghánské obyvatelstvo především nemá zájem o stálou přítomnost zahraničních vojenských sil v oblasti.

4.2.2. Mise v Iráku

Popis mise

Tým CIMIC byl součástí kontingentu 7. polní nemocnice, která operovala na území Basry. Hlavní náplní práce CIMIC byl monitoring oblasti, mapování prostoru, logistika a podpora britského týmu pro civilní záležitosti. Tým CIMIC působil i v odlehlejších oblastech.

Spolupráce s organizacemi

Příslušník AČR uvedl, že tým CIMIC spolupracoval s organizací UNICEF na projektu zásobení irácké vesnice pitnou vodou pomocí úpraven vody, které byly po zacvičení místních obyvatel na jejich obsluhu předány irácké straně jako humanitární dar. Tým také spolupracoval s hnutím „Na vlastních nohou“ – Stonožka, pro kterou distribuoval humanitární pomoc iráckému obyvatelstvu. Dalším z úkolů týmu bylo mapování technického stavu nemocnic v oblasti a vytipování nejvhodnějších akceptorů pomoci ve formě nemocničního vybavení.

Působení týmu CIMIC v Iráku trvalo pouhých pár měsíců a z časových důvodů se tým neměl možnost podílet na více projektech. Dle příslušníka AČR tým CIMIC pravidelně navštěvoval UN House neboli Dům OSN, kde si s pracovníky organizací vyměňoval informace a dále schůzky u britských jednotek, kde byly konzultovány další možné projekty.

4.2.3 Komentář

Příslušník AČR se opíral o zkušenosti ze zahraničních misí a přípravy Kurzů speciální přípravy pro krizové situace.

Uvedl, že ke vzájemné spolupráci musí přijít iniciativa od samotných organizací. Jako možné formy spolupráce uvedl například využití vojenské kapacity humanitárními a rozvojovými organizacemi nebo organizování přednášek pracovníky organizací pro vojenské složky AČR. Pracovníci organizací by v rámci přednášek mohli informovat vojenské složky o situaci v oblastech. Dále dle příslušníka AČR je důležité, aby se zlepšila komunikace mezi vojenskými složkami AČR a organizacemi. Například by si měly vyměnit informace o počtu lidí, potřebných při humanitární katastrofě, apod.

Příslušník hodnotil jako pozitivní, že pracovníci nevládních organizací, působící na misích, mají silnou motivaci pomoci. Na rozdíl třeba od příslušníků Provinčního rekonstrukčního týmu, pro které bývá jednou z hlavních motivací zajímavé finanční ohodnocení. Přitom někteří příslušníci nemají mnoho zkušeností. Dle příslušníka AČR jsou vojenské složky navíc schopny provést pro organizace přípravu jejich pracovníků před výjezdem do krizových oblastí se zaměřením na zvládání extrémních situací formou Kurzů speciální přípravy pro krizové situace¹⁵ nebo ušít na míru přípravu pro pracovníky MZV, vyjíždějící jako experti provinčního rekonstrukčního týmu.

Příslušník AČR na závěr uvedl rozdíl mezi organizacemi a vojenskými složkami. V zemích, kde byl rozpoután ozbrojený konflikt, se nachází dříve armáda a k přírodním katastrofám se zase dříve dostanou humanitární a rozvojové organizace.

4.3 Příslušnice Armády České republiky

Příslušnice¹⁶ Armády České republiky se zúčastnila zahraničních misí v Iráku, Kosovu a Afghánistánu. Informace byly získány písemnou formou a opět týkají se

¹⁵ Kurz speciální přípravy pro krizové situace je prováděn od roku 1994 při Vojenské akademii Vyškov.

¹⁶ Korespondence s kapitánkou Ladou Kovářovou, příslušnicí Armády České republiky

pozice, náplně práce a podoby spolupráce a to nejen na misích. Chybí zde odstavce Spolupráce s organizacemi, které jsou shrnuty tentokrát v komentáři.

4.3.1 Mise v Afghánistánu

Popis mise

V rámci Provinčního rekonstrukčního týmu působila v roce 2007 jako velitel týmu CIMIC ve Feyzabád v Afghánistánu. Zde poprvé mohli financovat rekonstrukční projekty z prostředků Ministerstva zahraničních věcí. Dále v roce 2009 a 2010 ve dvou kontingentech Provinčního rekonstrukčního týmu Lógar v Afghánistánu. Jednou působila jako tisková mluvčí a podruhé jako náčelník skupiny CIMIC. I v případě první mise v Lógaru se podílela na rozvojové činnosti a spolupráci s nevládními a vládními organizacemi.

4.3.2 Mise v Iráku

Popis mise

Příslušnice AČR se v roce 2003 zúčastnila humanitární mise 7. polní nemocnice v Iráku na pozici velitele týmu Civilně armádní spolupráce.

4.3.3 Mise v Kosovu

Popis mise

V letech 2004 a 2005 se zúčastnila mise Kosovských mírových sil (Kosovo Force, KFOR) v Kosovou na pozici důstojníka na mezinárodní brigádě střed, kde bylo jejím úkolem koordinovat civilně armádní spolupráci jednotlivých jednotek a nevládních a vládních organizací, které v oblasti působily. Druhé mise jako Náčelník styčného a monitorovacího týmu v oblasti Šajkovac. Hlavním úkolem týmu bylo monitorovat civilní situaci v oblasti.

4.3.4 Komentář

Příslušnice AČR se v komentáři opírala o zkušenosti ze zahraničních misí a o spolupráci s humanitárními a rozvojovými organizacemi v ČR i v zahraničí.

Během zahraničního nasazení obvykle příslušnice Armády ČR spolupracovala s dětským hnutím Stonožka, humanitární organizací ADRA, Olivovou nadací, řádem Lazariánů a křesťanskou veřejností. Měla příležitost spolupracovat s mezinárodními nevládními organizacemi nebo místními nevládními organizacemi.

Dle příslušnice existuje řada zásadních důvodů, proč spolupracovat s výše uvedenými a i dalšími organizacemi. Jedním z nich je pozitivní vztahy s veřejností (Public relations, PR), jelikož česká společnost negativně přijímá působení českých jednotek v zahraničních operacích. Podle příslušnice je působení jednotek obvykle pozitivně vnímáno, když je veřejnost informována o pomoci místnímu obyvatelstvu.

Dále uvedla, že humanitární organizace disponují s prostředky, ale nemají možnost a kapacity se do všech oblastí dostat, proto armáda funguje jako prodloužená ruka. Armáda i po letech, kdy funguje jednotka CIMIC civilně armádní spolupráce, nemá finanční prostředky na financování těchto nebojových aktivit, a proto je spolupráce s nevládními organizacemi často jedinou možností. Spolupráce s organizacemi není otázkou několika týdnů před odjezdem do mise, ale jedná se o dlouhodobý proces. Dle příslušnice je naprosto nezbytná pro budoucí spolupráci zpětná vazba a vždy je nutné precizně informovat dárce o osudu jeho peněz nebo materiálu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 Klasifikace a příklady úrovní spolupráce

Tato kapitola pojednává o vymezení čtyř základních úrovní spolupráce humanitárních a rozvojových organizací s vojenskými složkami. Inspirovala jsem se zde poznatky autora Rietjens (2006), který klasifikuje spolupráci do třech základních úrovní. Rietjens nepopisuje úrovně spolupráce, ale úrovně překrývání úkolů vojenských složek s organizacemi na misích. K jeho vymezení byla přidána ještě nultá úroveň, která v jeho klasifikaci schází, a pro celkový přehled považuji důležité ji uvést. Tyto čtyři úrovně jsou nazvány: nespolupráce, ochrana, podpora a asistence.

5.1 Nultá úroveň: nespolupráce

Nultou úrovní spolupráce se myslí spíše nespolupráce. Organizace a bezpečnostní složky nejsou v kontaktu, což může mít mnoho důvodů. Prvním důvodem může být geografický nesoulad, což znamená, že organizace i vojenské složky působí v jiných oblastech. Dalším důvodem je odmítnutí spolupráce kvůli předešlým negativním zkušenostem (Abiew, 2003) nebo ke spolupráci ani jedna strana nemá důvod. Tím je míněno, že organizace i vojenské složky mají své úkoly a nemají potřebu spolupracovat s druhou stranou. To byl případ působení pracovníka organizace ADRA v Gudžarátu, kde indické vojenské složky byly pouze informovány o přítomnosti a dále se nestaraly. K nespolupráci může dojít též kvůli bezpečnosti, jako v případě Afghánistánu, kdy organizace ADRA a Člověk v tísni nespolupracovaly s vojenskými složkami z důvodu ohrožení jejich bezpečnosti.

5.2 První úroveň: ochrana

Zde se jedná se o spolupráci na základní úrovni. Vojenské složky zajišťují bezpečnost v oblasti civilnímu obyvatelstvu a i humanitárním organizacím (Rietjens, 2006). Rietjens dále uvádí, že zajištění ochrany vojenskými složkami v oblasti dovoluje humanitárním organizacím dělat efektivněji jejich práci a také se jedná o hlavní roli vojenských složek v oblasti humanitární pomoci, ve které nedochází překrývání vojenských a civilních kompetencí. První úroveň je například zabezpečování dohledu vojenskými složkami nad distribucí humanitárního materiálu pracovníkem organizace ADRA v Orrise nebo ochrana pracovnice CHČR čechenskou milicí. V Iráku zase příslušníci vojenských složek OSN zajišťovali bezpečnost pro civilní obyvatelstvo

a organizace v oblasti. S ochranou úzce souvisí i výměna informací o bezpečnostní situaci jako v případě působení bývalého pracovníka CHČR v Kosovu.

5.3 Druhá úroveň: podpora

Podpora humanitárních aktivit vojenskými složkami se dá zařadit do druhé úrovně spolupráce. Patří sem poskytování technické a logistické podpory, kam patří například doprava humanitárního materiálu. Bollen (in Rietjens, 2006) uvádí, že tento druh spolupráce je řízený poptávkou. To znamená, že doba trvání spolupráce závisí na potřebě organizací. V případě působení pracovníka ADRA v Pákistánu pákistánská armáda docházela na koordinační schůzky organizací, pomáhala při distribuci humanitární pomoci a při odstraňování materiálu z průjezdových cest. V Albánii zase vojenské složky NATO zajišťovaly vodu a materiál v uprchlických táborech, kde působil pracovník organizace Člověk v tísni. Na Haiti mírové složky OSN zajišťovaly distribuci a bezpečnost při přepravě humanitárního materiálu a organizace využívaly vojenskou techniku. Poslední uvedený příklad je z Iráku, kde vojenské složky OSN eskortovaly humanitární konvoje do postižených oblastí.

5.4 Třetí úroveň: asistence

Vojenské složky na třetí úrovni spolupráce provádí přímou asistenci. Jedná se o intenzivní spolupráci organizací a vojenských složek, a to především spoluprací na projektech. Příkladem úzké spolupráce ne přímo organizací, ale civilních expertů, je spolupráce v Provinčním rekonstrukčním týmu. Civilní a armádní část jsou si rovny. Tým CIMIC, který působí v rámci AČR, také intenzivně spolupracuje s civilními organizacemi. Jedná se například o úzkou spolupráci s hnutím Na vlastních nohou.

Rietjens (2006) uvádí, že organizace se liší dle jejich ochoty přistoupit na určitou úroveň spolupráce. Je potřeba dodat, že v mnoha případech úroveň spolupráce závisí na situaci v oblasti a typu mise vojenských složek.

6 SWOT analýza spolupráce

V této kapitole jsou pomocí SWOT analýzy nastíněny silné a slabé stránky spolupráce humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek, dále její hrozby a příležitosti. Jedná se o komplexní metodu kvalitativního vyhodnocení, která se používá k prezentaci analytických poznatků o nejrůznějších objektech zkoumání.

Analýza SWOT vychází z předpokladu dosažení strategického úspěchu maximalizací silných stránek a příležitostí a minimalizací slabých stránek a hrozeb. SWOT analýza je nástrojem pro celkovou analýzu dané problematiky. Jádrem metody spočívá v klasifikaci a ohodnocení jednotlivých faktorů, které jsou rozděleny do čtyř základních skupin. Jsou to faktory, které vyjadřují silné nebo slabé stránky a faktory vyjadřující příležitosti a hrozby (Rektořík a kol., 2004). Analýzou vzájemné interakce jednotlivých faktorů silných a slabých stránek na jedné straně vůči příležitostem a nebezpečím na straně druhé lze získat nové kvalitativní informace. SWOT je zkratkou slov z angličtiny: Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (příležitosti), Threats (hrozby).

SWOT analýza spolupráce je vytvořena na základě informací, které byly poskytnuty pracovníky organizací, příslušníky vojenských složek v rámci rozhovorů a z odborné literatury. Z těchto informací jsou vytvořeny výstupy dané problematiky. Silné a slabé stránky spolupráce jsou doplněny příklady z rozhovorů s pracovníky českých humanitárních a rozvojových organizací a příslušníky AČR. Jedná se o hodnocení jejich výpovědí (viz kapitoly 3 a 4). Další části SWOT analýzy – hrozby a příležitosti jsou zaměřeny pouze na spolupráci organizací s vojenskými složkami z úhlu pohledu civilních organizací a vzhledem k potřebám těchto civilních organizací. Na kvalifikované zhodnocení ohrožení a příležitostí spolupráce vojenských složek s humanitárními a rozvojovými organizacemi z pohledu a z hlediska potřeb vojenských složek nemám potřebné kompetence a není to předmětem této bakalářské práce. Proto v kapitole nejsou uvedeny.

6.1 Silné a slabé stránky spolupráce organizací s vojenskými složkami

V následujícím textu je uvedeno několik silných a slabých stránek, které jsem našla ve výpovědích pracovníků organizací. Každá silná a slabá stránka je vhodně doplněna příkladem. Na závěr je v tabulce č. 1 uveden stručný přehled silných a slabých

stránek. Zdůrazňuji, že v této podkapitole jde o pohled humanitárních a rozvojových organizací na spolupráci.

6.1.1 Silné stránky

Jednou ze silných stránek spolupráce může být považováno *zajišťování bezpečnosti a ochrany* vojenskými složkami. V některých případech může zajišťování bezpečnosti a ochrany usnadnit práci pracovníků organizací. Patří sem například zajišťování bezpečnosti při distribuci humanitárního materiálu v Orisse nebo ochrany pracovnice CHČR čečenskou milicí. Dle pracovníka organizace Člověk v tísni se zase v Kosovu jednotky NATO staraly o bezpečnost v oblasti konfliktu a na Haiti zajišťovaly vojenské jednotky OSN bezpečnost při přepravě humanitárního materiálu.

Dále při spolupráci s vojenskými složkami mohou organizace využívat jejich *technické zázemí a logistiku*. Technická podpora může usnadnit dopravu humanitární pomoci a zajistit rychlejší přísun pomoci lidem v postižených oblastech. Rychlost totiž hraje následně po katastrofě důležitou roli. V Pákistánu například pákistánské vojenské složky zajišťovaly dopravu a těžkou techniku. Vojenské složky NATO v Albánii dovážely pitnou vodu, dodaly sprchy a zajišťovaly drobné opravy v uprchlických táborech. V Kosovu, dle pracovníka organizace Člověk v tísni, spolupráce s armádou spočívala hlavně na dovozu humanitární pomoci do oblastí. Posledním uvedeným příkladem je zajišťování distribuce mírovými složkami OSN na Haiti a využívání vojenských helikoptér pro přepravu.

V některých případech se organizace z bezpečnostních, technických nebo kapacitních důvodů do postižené oblasti nedostanou, a proto vojenské složky mohou posloužit jako prodloužená ruka organizací. Mohou *pomoci právě v těžko dostupných oblastech* či v oblastech se zvýšeným bezpečnostním rizikem. Spoluprací s vojenskými složkami se pomoc dostane i do oblastí, kde by samotné organizace nemohly působit z výše uvedených důvodů. V případě Haiti vojenské složky vytahovaly lidi z trosek.

Vojenské složky mohou být také dobrým *zdrojem informací* o aktuální situaci v oblasti, což můžeme považovat za další silnou stránku případné spolupráce. Spolupráce na úrovni výměny informací by pro organizace mohla být velkou výhodou mimo jiné i z hlediska bezpečnosti. Například pracovníci organizace v Kosovu se pravidelně účastnili bezpečnostních schůzek, kde se dozvíдали informace o situaci v oblasti.

Dále vojenské složky mají prostředky na to, aby mohly *pomoci pracovníkům organizací v ohrožení*. Když by se pracovníci organizací v důsledku mnoha příčin dostali do ohrožení, mohou se obrátit na mezinárodní vojenské složky, působící v oblasti. Z tohoto důvodu je určitě dobré udržovat kontakty s vojenskými složkami. Například v Kosovu americké vojenské složky pracovaly s nepsanou podmínkou, že v případě ohrožení by pomohly pouze těm organizacím, které se pravidelně účastnily bezpečnostních schůzek¹⁷. Dalším příkladem z Afghánistánu a Iráku bylo udržování neformálních kontaktů s armádou z důvodu možné evakuace.

6.1.2 Slabé stránky

Spolupráce s vojenskými složkami by v některých případech mohla mít za následek *ohrožení bezpečnosti*, což může být jednou ze slabých stránek spolupráce. Pro organizace působící v Afghánistánu bylo například nebezpečné být viděn se zahraničními vojáky. Dle pracovníka organizace Člověk v tísni Taliban útočil na ty organizace, které byly v kontaktu s Američany.

Spoluprací s vojenskými složkami může dojít také k porušení humanitárních principů a důsledkem toho ke *kompromitaci organizací* v očích místních obyvatel a ostatních organizací. Je zde uveden opět příklad z Afghánistánu, kde lidé přestali rozlišovat, kdo jim chce opravdu pomoci a kdo se snaží humanitární pomocí docílit snadněji vojenských cílů. Důsledkem byla rostoucí nedůvěra mezi obyvatelstvem. V Čečensku se zase lidé ostýchali mluvit před ochrankou čečenské milice a je otázkou, zda někteří místní obyvatelé kvůli ochraně nezpochybňovali neutralitu pracovníce.

V některých případech je spolupráce s vojenskými složkami složitá z důvodu *direktivního přístupu*. Když velitelé vojenských složek vydají rozkazy, tak už pravděpodobně nebudou přístupní diskuzi s organizacemi. V tomto případě může dojít k neefektivnosti a nepružnosti spolupráce. Pracovník CHČR na Haiti se zmiňoval o vydávání rozkazů vojenskými složkami, které se musely bez diskuze splnit.

S tím úzce souvisí další slabá stránka spolupráce, kterou je *odlišný pohled na věc*, který může společné aktivity velmi zkomplikovat. Jako příklad uvedl pracovník

¹⁷ Podle Mezinárodního humanitárního práva je „civilista osoba, která není příslušníkem ozbrojených sil“. (Přežij, 2005). Civilní obyvatelstvo, kam patří i pracovníci organizací, má právo na ochranu.

organizace Člověk v tísni, že pro vojenské složky je těžko pochopitelné to, že s nimi organizace nechtějí být z bezpečnostních důvodů v kontaktu.

Dále vojenským složkám *chybí komunitní aspekt*. Podle pracovníka organizace Člověk v tísni vojenské složky vybudují například vodovod, studnu či školu, ale už se nezajímají o to, kdo tyto stavby bude udržovat. Takové projekty mají krátkou životnost a pomoc se pak stává neefektivní. Dle pracovníka mají vojenské složky jednostranný pohled a to u příkladu stavby nemocnice v Iráku, kdy by bylo efektivnější opravit poničenou nemocnici než postavit novou.

Tabulka č. 1: Silné a slabé stránky spolupráce s vojenskými složkami z pohledu humanitárních a rozvojových organizací

Silné stránky	Slabé stránky
• Zajišťování bezpečnosti a ochrany • Technické zázemí a logistika • Působení v rizikových oblastech • Zdroj informací • Pomoc v ohrožení	• Ohrožení bezpečnosti • Kompromitace organizací • Direktivní přístup • Odlišný pohled na věc • Chybí komunitní aspekt

6.2 Silné a slabé stránky spolupráce vojenských složek s organizacemi

Silné a slabé stránky spolupráce jsou analyzovány z výpovědí příslušníků Armády ČR. Opět je každá uvedená slabá a silná stránka doplněna příklady z praxe. Shrnutí slabých a silných stránek z pohledu vojenských složek, je uvedeno v tabulce č. 2.

6.2.1 Silné stránky

Velkou výhodou spolupráce s organizacemi na misi, je to, že zde *působí mnoho odborníků* na určitou problematiku. Příslušníci vojenských složek nemají zkušenosti v oblasti rozvoje a spoluprací s odborníky docílí lepších výsledků při poskytování pomoci. V Demokratické republice Kongo, kde působil příslušník AČR, byl velký počet nevládních organizací a tak bylo vždy možné najít odborníka pro konkrétní projekt.

Organizace mají *prostředky*, ale z bezpečnostních důvodů se nemohou dostat do rizikových oblastí. Na druhou stranu například český tým CIMIC má omezené

finanční prostředky, ale má možnost v rizikových oblastech pracovat. Pomoc se díky tomuto druhu spolupráce dostane i do těžko dostupných oblastí.

Silnou stránkou je i *výměna informací*, kdy v oblasti organizace působí už delší dobu a mohou poskytnout užitečné informace vojenským složkám. V tomto případě záleží na dobré vůli organizací, protože z tohoto druhu spolupráce nemají žádný užitek. Když příslušník týmu CIMIC působil v Iráku, tak tým pravidelně navštěvoval UN House, kde si vojenské složky s pracovníky organizací vyměňovaly informace.

Spolupráce s organizacemi při humanitární a rozvojové pomoci *zlepšuje vnímání přítomnosti armády* u obyvatel vysílací země a u obyvatel v postižené oblasti. Tento klad spolupráce je důležitý hlavně pro samotné vojenské složky, ale už méně pro obyvatelstvo v postižené oblasti. Například v Afghánistánu vojenské složky OSN byly vnímány místními obyvateli lépe díky spolupráci s civilními organizacemi.

6.2.2 Slabé stránky

Spolupráce může být v některých případech náročná z důvodu toho, že někteří pracovníci jsou i mladí *lidé bez zkušeností* a odborného vzdělání. Příslušník AČR uvedl, že se v Afghánistánu organizace potýkaly s personálním obsazením a na manažerských funkcích se nacházeli i mladí lidé bez zkušeností a odborného vzdělání.

Spolupráce s lokálními organizacemi také může být komplikovaná z důvodu *korupce*. Dle příslušníka AČR byla práce místních organizací v Afghánistánu pasivní a postižená korupcí.

Tabulka č. 2: Silné a slabé stránky spolupráce s organizacemi z pohledu vojenských složek

Silné stránky	Slabé stránky
• Mnoho civilních odborníků • Výměna informací • Prostředky • Zlepšení vnímání přítomnosti armády	• Lidé bez zkušeností • Korupce v organizacích

6.3 Hrozby a příležitosti spolupráce organizací s vojenskými složkami

Tato část analýzy SWOT se zaměřuje na určení možných hrozeb a příležitostí z pohledu humanitárních a rozvojových organizací. Uvedené informace jsou podloženy poznatky od odborníků, kteří se zabývají danou problematikou.

6.3.1 Hrozby

Spolupráce vojenských složek a organizací může *ohrozit bezpečnost* organizací. Může totiž dojít k záměně organizací s vojenskými složkami a to tak, že se vojenské složky a organizace budou překrývat v humanitárních aktivitách, což zmate obyvatele. Podle studie Abbaszadeh a kol. (2010) nevládní organizace vyjadřují obavy, že projekty, které realizují Provinční rekonstrukční týmy, vystavují jejich zaměstnance riziku, protože se tím stírá rozdíl mezi vojáky a civilisty.

Zda spolu budou organizace a vojenské složky spolupracovat záleží také na tom, jak bude spolupráce přijímána místními obyvateli. Pokud bude *vnímána negativně*, tak se organizace budou spolupráce stranit. Autoři (Ross, 2003; Abiew, 2003) se shodují, že viditelná spolupráce s vojenskými složkami může kompromitovat organizace před obyvatelstvem a lokálními autoritami.

Pokud se organizace řídí *humanitárními principy* jako je nestrannost, neutralita a nezávislost, pak je pro organizaci nepřijatelné spolupracovat s vojenskými složkami. Weiss (2005) uvádí, že dle výpovědí mnoha pracovníků organizací, vojenské složky komplikují působení organizací tím, že jejich aktivity se neslučují s humanitárními principy. Studer (2001) poznamenává, že pro humanitární organizace spolupracující s vojenskými složkami existuje větší riziko, že již nebudou vnímány jako nestranné a nezávislé na politické kontrole. Jsou schopny být neutrální a nezávislé jen s obtížemi, když používají například logistické vybavení ozbrojených sil (Rana, 2004).

Dalším ohrožením je *kladení požadavků* na organizace. V případě, že se vojenské složky rozhodnou pomoci organizacím, neměly by si klást žádné podmínky.

Cílem spolupráce pro vojenské složky nesmí být ani snadnější *dosažení vojenských cílů* prostřednictvím organizací. Organizace se obávají toho, že budou integrovány do politických a vojenských plánů a humanitární aktivity budou podřízeny politickým rozhodnutím (Ross, 2003).

Dalším ohrožením může být *nepochopení* organizací vojenskými složkami jako i nepochopení vojenských složek organizacemi. Podle Studer (2001) je kulturní odlišnost organizací a vojenských složek často jednou z hlavních překážek efektivní spolupráce.

Velkým ohrožením spolupráce je též *délka působení* vojenských složek na misi. Vojenské složky mohou působit v oblasti jen krátkou dobu oproti organizacím, a tím znemožnit možnost efektivní spolupráce na obou stranách (Rietjens, 2006).

Limitujícím faktorem pro dlouhodobou spolupráci je, že *projekty nejsou* pro vojenské složky *hlavní prioritou* a mohou být náhle přerušeny, když bude potřeba zaměřit pozornost někam jinam. Během působení v oblasti mají vojenské složky odlišné primární úkoly. Když se situace v oblasti změní, tak se humanitární a rozvojové aktivity se u vojenských složek dostávají do pozadí (Rietjens, 2006).

Kvůli pravidelné *rotaci* vojenských složek v oblasti dochází k tomu, že spolupráce, která předtím fungovala bez problémů, se změnou velitele přestává fungovat. S tím souvisí problém synchronizace, což znamená, že organizace a vojenské složky mohou mít odlišné názory na to, co je potřeba udělat během určitého časového období (Rietjens, 2006).

Dle Rana (2004) rozdíly mezi humanitární, politickou a vojenskou akcí jsou méně zřetelné, když jsou ozbrojené síly vnímány jako humanitární aktéři, dále když jsou civilisté součástí vojenských struktur, a když je vytvořen dojem, že humanitární organizace a jejich zaměstnanci jsou pouze nástroji v rámci integrovaného přístupu k řešení konfliktů. Podle tvrzení Rana (2004) se budou organizace muset v budoucnu vypořádat s dalším *překrýváním funkcí, rolí a mandátů* s vojenskými složkami.

6.3.2 Příležitosti

Jednou z příležitostí spolupráce je *zlepšení koordinace* v oblasti. Jakmile začnou vojenské složky působit v oblasti, měly by se sejit s organizacemi, které v oblasti působí už delší dobu a dohodnout se s nimi, kde se budou pohybovat a co bude náplní jejich činnosti. Je to z důvodu toho, aby nenarušily projekty organizací, neohrozily jejich bezpečnost nebo se vzájemně nepřekrývaly v činnosti.

Je důležité, aby spolu obě strany jednaly se *vzájemným respektem*. K posílení spolupráce by mohlo dojít vytvořením *rámcových dohod* a díky smlouvám by se nastavila koncepce spolupráce a obě strany by věděly, co od sebe mohou očekávat. V dokumentu SHCR (2010) se uvádí, že pokud budou vojenské složky a organizace spolupracovat, tak je důležité zajistit bezpečnost humanitárních pracovníků a příjemců pomoci a nestrannost humanitární akce. Humanitární mise by nikdy neměla být podřízena vojenským nebo politickým aktivitám nebo cílům a role vojenských složek

humanitárních organizací by měly být jasné zřetelné z pohledu veřejnosti (SHCR, 2010), což by smlouvy mohly zajistit.

Pokud budou mít organizace i vojenské složky snahu *pochopit druhou stranu*, usnadní se tak vzájemná spolupráce. Například by se měly organizace snažit pochopit příslušníky vojenských složek, kteří se musí řídit rozkazy. Za nerespektování rozkazů by příslušníci vojenských složek museli nést důsledky. Porozumění je důležitá podmínka pro zlepšení komunikace. Obě strany by proto měly vzdělávat pracovníky, aby získaly znalosti o specifikách, pracovních postupech a hodnotách druhé strany (Ross, 2003; Abiew, 2003). Tím by nemuselo docházet například změnou velitele ke zhoršení spolupráce. Brocades Zaalberg (in Rietjens, 2006) dodává, že civilně vojenská spolupráce závisí na samotných pracovnících organizací a příslušnících vojenských složek než na plánování a pracovních postupech. Pozitivním příkladem by mohl být příslušník AČR, který jako vojenský pozorovatel byl při přípravě na misi v této oblasti vzděláván.

Komparativními výhodami vojenských složek je vlastnictví obvykle velkého množství technického vybavení, zatímco organizace mají znalosti o potřebách místních obyvatel a jsou více spjaté s kulturním prostředím (Roos, 2006). Další komparativní výhody vojenských složek a organizací jsou doplněny podle Franke (2006). Je to schopnost vojenských složek zajistit bezpečnost. Dále silný smysl pro disciplínu s čímž souvisí schopnost dotahovat věci do konce. Naopak výhody humanitárních a rozvojových organizací jsou v jejich technické znalosti, zkušenosti s prací spolu s dalšími civilními aktéry, znalost regionu, navázání vztahu s místní komunitou a dlouhodobější závazky k místním obyvatelům (Franke, 2006, str. 18).

Pro obě strany je výhodné, pokud se mohou dozvědět informace o oblasti, kde právě působí a to například prostřednictvím organizací, které v oblasti se pohybují déle. Naopak pro organizace je výhodná *výměna informací* spojených s bezpečnostní situací v oblasti.

Tabulka č. 3: Hrozby a příležitosti spolupráce s vojenskými složkami z pohledu humanitárních a rozvojových organizací

Hrozby	Příležitosti
• Může být ohrožena bezpečnost • Spolupráce je veřejností vnímána negativně • Nerespektování humanitárních principů • Kladení požadavků • Snadnější dosažení cílů • Nepochopení druhé strany • Délka působení a rotace • Překrývání činností	• Koordinace činností • Vzájemný respekt • Rámcové dohody • Snaha o pochopení druhé strany • Využívání komparativních výhod ve spolupráci • Výměna informací

7 Shrnutí

Je důležité si uvědomit, že je značný rozdíl mezi spoluprací humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek při přírodní katastrofě, ozbrojeném konfliktu či rozvojových aktivitách.

Při humanitární katastrofě jde především o to, aby se pomoc k lidem dostala co nejdříve, bez ohledu na to, kdo jim pomáhá. V případě přírodní katastrofy by nemělo docházet mezi oběma aktéry k napětí, jelikož i vojenské složky se zaměřují na nebojové aktivity. Spolupráce je ze strany organizací spíše přijímána kladně, protože vojenské složky mohou poskytnout technické zázemí a materiál, a pomoci tak lidem v postižených oblastech.

Napětí může spíše nastat v případě spolupráce v oblasti ozbrojeného konfliktu, kdy vojenské složky působí v rámci vojenských operací. U ozbrojeného konfliktu je ochota organizací ke spolupráci nižší, jelikož organizace mohou mít obavy z kompromitace, z ohrožení bezpečnosti apod.

Rozvojové aktivity organizací jsou pak převážně zaměřeny do postkonfliktních oblastí, kde vojenské složky většinou nepůsobí. Výjimkou je například Afghánistán, kde organizace, které se zaměřují na rozvojové aktivity, působí v oblasti současně s vojenskými složkami.

Záleží i na typu jednotlivých vojenských misí v oblasti. U bojové operace bude spolupráce s organizacemi méně pravděpodobná než u operací nebojového charakteru.

Z kapitoly 2 je patrné, že odlišné přístupy organizací a vojenských složek jsou někdy velkou překážkou spolupráce, ale v některých případech mohou být výhodou. Jednou ze zásadních překážek spolupráce je nedodržování humanitárních principů ze strany vojenských složek. Řešením by mohla být snaha o pochopení druhé strany, oboustranný respekt a dialog.

Pokud dojde k dlouhodobější spolupráci mezi oběma aktéry, mohou nastat komplikace kvůli rozdílné délce působení vojenských složek na misi, častější rotaci velitelů a příslušníků a armády. Jedním z možných řešení dlouhodobé spolupráce je, že by velitelé a příslušníci vojenských složek měli předávat informace dalším velitelům vojenských jednotek, kterými budou na misi vystřídáni. Zároveň by si dohodnout jasná pravidla, která by byla dodržována oběma stranami.

Organizace a vojenské složky mají odlišné přístupy při působení na misi. Pokud se však oba aktéři budou snažit pochopit přístup druhé strany a využít její komparativní výhody ve svůj prospěch, může to být jedním z hlavních kroků k efektivní spolupráci.

Podle dokumentů humanitárních a rozvojových organizací, uvedených v též v kapitole 2, jsou zde obavy ze spolupráce z důvodu militarizace humanitární pomoci a snadnějšího dosažení politických a vojenských výhod distribucí humanitární pomoci, čímž může dojít i k prodloužení konfliktu. Pokud se organizace budou držet základních tří pravidel, a to nezávislosti v rozhodování, jasného odlišení rolí a udržování dialogu s vojenskými složkami, budou tím předcházet napětí. Z dokumentů vojenských složek je zase patrný důraz na komplexní přístup v otázce spolupráce s organizacemi a snaha o další rozvíjení této spolupráce.

Zařazení druhů spolupráce v kapitole 5 do úrovní nám mělo pomoci se lépe zorientovat v problematice. Do těchto čtyř úrovní, kterými jsou nespolupráce, ochrana, podpora a asistence, se podařilo zařadit druhy spolupráce, které uvedli pracovníci českých organizací a příslušníci vojenských složek AČR. Díky tomu bylo snadnější určit, na jakém stupni se spolupráce vojenských složek a organizací nachází.

Souhrnný přehled slabých a silných stránek, hrozeb a příležitostí spolupráce organizací s vojenskými složkami z pohledu organizací je uveden v tabulce č. 4, která je spojením tabulek č. 1 a č. 3. Výčet každého jednotlivého faktoru není samozřejmě úplný. Limitujícím faktorem je počet dotázaných. Čím více názorů pracovníků organizací a příslušníků vojenských složek, tím více informací by bylo možné analyzovat. Podle výsledku SWOT analýzy a pro účely této práce je však množství získaných informací od dotázaných dostatečné.

Mezi faktory silných a slabých stránek se objevuje především otázka bezpečnosti. Jednou jako silná stránka, kdy jsou buď organizace informovány vojenskými složkami o bezpečnostní situaci, nebo je jim bezpečnost zajišťována, anebo jsou pracovníci přímo evakuováni. Podruhé jako slabá stránka, kdy spolupráce s vojenskými složkami bezpečnost organizací ohrožuje. Také do budoucna bezpečnost může skýtat hrozbu v podobě jejího ohrožení a naopak příležitost v podobě lepší koordinace činností v oblasti a výměnu informací, díky kterým nenastanou situace, kdy budou ohroženi pracovníci a projekty organizací v oblasti.

Využívání technického zázemí a logistiky vojenských složek a působení v nepřístupných oblastech je další silnou stránkou a motivací pro spolupráci. Nedostatkem při využívání technického vybavení vojenských složek může být

kompromitace organizací v očích veřejnosti, a může dokonce dojít k jejich záměně. Hrozbou spolupráce na úrovni podpory je, že organizace může být vnímána negativně lidmi, tudíž se organizace spolupráci s vojenskými složkami mohou velkým obloukem vyhýbat. Další hrozbou spolupráce na úrovni podpory může být kladení požadavků a nerespektování humanitárních principů vojenskými složkami nebo se vojenské složky prostřednictvím organizací mohou snažit dosáhnout snadněji vojenských cílů. To jsou případy, u kterých neexistuje příležitost pro spolupráci. Pokud je spolupráce vnímána negativně ze strany místních lidí, je nejlepší se jí vzdát a předejít kompromitaci. V případě, že dojde ke kladení požadavků, nedodržování principů či dosahování snadněji vojenských cílů prostřednictvím organizací, je lepší se takové spolupráci vyhnout.

Tabulka č. 4: SWOT analýza spolupráce s vojenskými složkami z pohledu humanitárních a rozvojových organizací

Silné stránky	Slabé stránky
• Zajišťování bezpečnosti a ochrany • Technické zázemí a logistika • Působení v rizikových oblastech • Zdroj informací • Pomoc v ohrožení	• Ohrožení bezpečnosti • Kompromitace organizací • Direktivní přístup • Odlišný pohled na věc • Chybí komunitní aspekt
Hrozby	Příležitosti
• Může být ohrožena bezpečnost • Spolupráce je veřejností vnímána negativně • Nerespektování humanitárních principů • Kladení požadavků • Snadnější dosažení cílů • Nepochopení druhé strany • Délka působení, rotace a priority • Překrývání činností	• Koordinace činností • Vzájemný respekt • Rámcové dohody • Snaha o pochopení druhé strany • Využívání komparativních výhod ve spolupráci • Výměna informací

Velkým tématem je i odlišný přístup obou aktérů. S tím souvisí slabé stránky vojenských složek, kterými jsou direktivní přístup, odlišný vojenský pohled na věc a chybějící komunitní aspekt, častější rotace příslušníků vojenských složek a odlišné priority. Ohrožení spolupráce může také nastat, pokud se kulturní odlišnosti stanou překážkou pro efektivní spolupráci. Jednou z příležitostí, jak překonat odlišnosti, je vzájemný respekt a snaha o pochopení druhé strany prostřednictvím vzdělání vojenských složek o pracovní náplni, cílech a hodnotách humanitárních a rozvojových organizací. Další příležitostí je vytvoření rámcové dohody, díky které by obě strany věděly, co od sebe mohou očekávat. Největší příležitostí je však využívání komparativních výhod a jejich odlišných přístupů ve vzájemné spolupráci.

Nesmíme dále opomenout shrnutí tabulky č. 2, ve které jsou uvedeny silné a slabé stránky spolupráce s organizacemi z pohledu vojenských složek, respektive z pohledu dotázaných příslušníků Armády České republiky. Názory vojenských složek na spolupráci mohou být pro humanitární a rozvojové organizace stejně důležité, jako pro vojenské složky názory organizací, hlavně pokud už vzájemně spolupracují nebo spolupráci do budoucna nevyklučují.

První uvedenou silnou stránkou je, že na misích se pohybuje velké množství civilních odborníků, které v případě potřeby mohou organizace oslovit. Není to však pravidlem. Může se i stát, že spolupráce s organizacemi se zkomplikuje tím, že pracovníci organizací jsou lidé bez předešlých zkušeností, což je naopak slabá stránka spolupráce.

K další silné stránce patří výměna informací, která zajistí vojenským složkám informace, které organizace získaly delším působením nebo spoluprací s místními obyvateli. Mezi silné stránky z pohledu vojenských složek patří i prostředky poskytované organizacemi týmu CIMIC. Dále zlepšení vnímání přítomnosti armády spoluprací s organizacemi má spíše pozitivní dopad na veřejné mínění. Může však i ovlivňovat kladný přístup obyvatel v postižené oblasti. Druhou uvedenou slabou stránkou je korupce v organizacích, která může velmi komplikovat a někdy i zcela vyloučit společné aktivity.

8 Návrh dalších námětů na zpracování

Navrhuji několik dalších témat, ke kterým jsem došla na základě vypracování bakalářské práce, ale v práci nebyl prostor se jim věnovat. Tyto náměty by mohly prohloubit poznatky o dané problematice a rozpracování těchto témat by se mohlo tedy stát námětem dalších prací.

Takovými tématy by mohly být například následující:

A) Spolupráce humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek při přípravě na misi. Tento typ spolupráce je přímo klíčovou záležitostí. Zahájit spolupráci při přípravě se může jevit jako efektivnější než ji zahajovat až na místě realizace pomoci. Společnými aktivitami při přípravě na misi navíc odpadají zásadní problémy bránící vzájemné spolupráci. Tím je například výše uvedená kompromitace organizací v očích místních obyvatel na misi, ohrožení bezpečnosti apod. Mezi společné aktivity při přípravě by se mohla zahrnout například už probíhající příprava pracovníků organizací v rámci Kurzů speciální přípravy pro krizové situace nebo návrhy možné spolupráce, kam by patřil i návrh zorganizování přednášek pro vojenské složky o působení pracovníků organizací na misích (podkapitola 4.3.2).

B) Spolupráce humanitárních a rozvojových organizací zaměřující se na konkrétní misi civilních organizací jako je rozvojová mise a humanitární mise, kterou bychom mohli dále členit na misi v rámci přírodní katastrofy a na misi v rámci ozbrojených konfliktů. Podoba spolupráce na různých typech misí byla v kapitole 7 pouze nastíněna.

C) Samostatná humanitární a rozvojová činnost armády by mohla být dalším tématem ke zpracování. Jedná se například o humanitární a rozvojové aktivity v rámci vojenské operace ISAF v Afghánistánu, o které se zmiňoval příslušník AČR (podkapitola 4.1.4). S tím především souvisí působení Provinčních rekonstrukčních týmů nebo týmů CIMIC, kterým jsem se už v práci nemohla více věnovat, neboť se jejich samostatné působení nevztahovalo k dané problematice, diskutované v práci.

D) Dalším navrhovaným tématem by mohla být spolupráce mezi konkrétními druhy humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek na misích. Mohlo by se jednat například o spolupráci nevládních organizací, které jsou jedním z druhů humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek Severoatlantické aliance na misích.

E) Posledním uvedeným návrhem je popis a analýza spolupráce těchto aktérů, zaměřená na konkrétní zemi. Například působení vojenských složek a organizací v autonomní oblasti Aceh v Indonésii, který byl mnoho let devastován ozbrojenými konflikty a poté zasažen vlnou tsunami.

Závěr

V práci jsem se věnovala zhodnocení možností efektivní spolupráce mezi humanitárními a rozvojovými organizacemi a vojenskými složkami na misích.

Po vymezení základních pojmů, popisu přístupů obou aktérů k působení na misi a parafrázování zkušeností pracovníků českých humanitárních a rozvojových organizací a příslušníků vojenských složek AČR, jsem se v práci zaměřila na klasifikaci úrovní spolupráce a analýzu. Výsledky analýzy byly shrnuty v 7. kapitole i se stručným shrnutím kapitol předešlých.

Během zpracovávání této práce jsem si uvědomila o jak široké – a dosud nezpracované téma jde – proto jsem též formulovala i několik možných námětů na pokračování prací v této problematice v 8. kapitole.

Spolupráce organizací a vojenských složek má tři klíčové podmínky. Zaprvé by oba aktéři měli zaměřit pozornost k hlavnímu cíli - zajistit efektivní pomoc lidem v zasažených oblastech. Druhou podmínkou je, aby o spolupráci obě strany stály. A za třetí by civilní organizace a vojenské složky měly být schopny spoluprací dosáhnout efektivnější pomoci.

A jak dosáhnou efektivnější pomoci? Především je důležité minimalizovat slabé stránky a hrozby a naopak maximalizovat silné stránky a příležitosti. Je tedy třeba docílit vzájemného porozumění, respektu na obou stranách a dialogu. K zefektivnění spolupráce by pomohlo i nastavení pravidel, vytvoření rámcových dohod a lepší koordinace činností, která by předcházela ohrožení bezpečnosti organizací na misi. K nejzajímavějším příležitostem pro oba aktéry by mohlo být především využívání komparativních výhod.

Jak už bylo uvedeno, základní strategií civilně vojenské koordinace je směřování od působení humanitárních a rozvojových organizací a vojenských složek vedle sebe ke spolupráci na misi. Tato cesta od koexistence ke spolupráci nebude snadná, ale může skýtat pro obě strany výhody v podobě efektivní pomoci lidem.

Seznam použité literatury a zdrojů

Tištěné a elektronické zdroje:

ABBASZADEH, N., CROW, M., EL-KHOURY, M., GANDOMI, J., KUWAYAMA, D., MACPHERSON, C., NUTTING, M., PARKER, N., WEISS, T. 2008. *Provincial Reconstruction Teams: Lessons and Recommendations*. The Woodrow Wilson School, Princeton University of Public and International Affairs. 56 s. [online].

Dostupné z WWW: <http://www.princeton.edu/research/pwreports_f07/wws591b.pdf>.

ABIEW F. K. 2003. From Civil Strife to Civic Society: NGO-Military Cooperation in Peace Operations. *Occasional Paper*, No. 39, 27 s. [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.peacedividendtrust.org/EIPdata/Library/Analysis%20and%20Reform%20of%20Peacekeeping%20Operations/CivMil%20and%20NGOs.pdf>>.

ADRA. 2007. *Kdo jsme* [cit. 15. 4. 2011]. [cit. 1. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme>>.

ANKERSEN, C. (ed.) 2008. *Civil-Military Cooperation in Post-Conflict Operations*. London: Routledge. 253 s. ISBN: 978-0-415-42884-2.

Armáda České republiky (AČR). 2010. *Doktrína Armády České republiky* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.unob.cz/skola/uo/fvz/struktura/k302/Documents/Doktrina_ACR.pdf>.

Caritas. 2006. *Caritas Internationalis Relations with the Military*. 16 s. [online]. Dostupné z WWW: <http://www3.caritas.org/upload/mil/military-ing1_11.pdf>.

Civil-Military Co-operation centre of excellence (CCOE). Nedatováno. *CIMIC Field Handbook*. 90 s. [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.cimic-coe.org/download/cfh/CIMIC-Handbook.pdf>>.

CURTIS, D. 2001. *HGP report. Politics and Humanitarian Aid: Debates, Dilemmas and Dissension*. Overseas Development Institute. 34 s. [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.odi.org.uk/resources/download/244.pdf>>.

Člověk v tísni. 2006a. *Projekty v zahraničí* [online]. [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=131>>.

Člověk v tísni. 2006b. *Pákistán: traumata ničivého zemětřesení přetrvávají* [online]. [cit. 27. 2. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://clovekvtisni.cz/index2.php?id=300&idArt=687>>.

Člověk v tísni. 2006c. *Haiti* [online]. [cit. 4. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://clovekvtisni.cz/index2.php?id=830>>.

Člověk v tísni. 2006d. *O Člověku v tísni* [online]. [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=176>>.

DE ROOS, D. 2003. *Civil and Military Humanitarianism in Complex Political Emergencies. Desirability and Possibilities of a Cooperation*. Centre for Third World Studies, Ghent University [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.ugent.be/ps/studiesderdewereld/nl/onderzoek/publicaties/deroos.pdf>>.

DIENSTBIER, J. 2002. *Daň z krve*. Praha: Lidové noviny. 359 s. ISBN:80-7106-585-4.

The International Committee of the Red Cross (ICRC). 1996. *The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0513.pdf>.

Inter-Agency Standing Committee (IASC). 2004. *Civil-Military Relationship in Complex Emergencies. IASC Reference Paper* [online]. [cit. 1. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4289ea8c4.html>>.

FRANKIE, V. 2006. The peacebuilding dilemma: Civil-Military Cooperation in Stability Operations. *International Journal of Peace Studies*, Vol. 11, No. 2, 21 s. [online]. Dostupné z WWW: <http://www.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol11_2/11n2FRANKE.pdf>.

FOLTÝN, O. 2011. *Základy povstaleckého boje – COIN*. Nepublikováno.

GOURLAY, C. 2000. Partners Apart: Managing Civil-Military Co-operation in Humanitarian Interventions. *Disarmament forum*, No. 3, s. 33-44 [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.unidir.org/pdf/articles/pdf-art131.pdf>>.

KRÁLOVÁ D., MEDKOVÁ B., MRAČKOVÁ J. (eds.) 2007. *Novinář, rozvojová spolupráce a humanitární pomoc*. Praha: Člověk v tísni. ISBN 978-80-86961-31-6.

Ministerstvo obrany ČR. 2005. *Přežij: Příručka pro přežití v krizových situacích*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Agentura vojenských informací a služeb. ISBN: 80-7278-271-1.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV ČR). 2008a. *Koncept PRT* [online]. [cit. 1. 4 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/vice_o_prt/index_3.htm>

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV ČR). 2008b. *Provinční rekonstrukční tým ČR v Lógaru* [online]. [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/index.html>.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV ČR). 2010. *Základní přehled humanitární pomoci*. [online]. [15. 3. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/zakladni_prehled_humanitarni_pomoci.html>.

NATO. 2002. *MC 411/1: NATO Military Policy on Civil-Military Co-operation* [online]. [cit. 19. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.nato.int/ims/docu/mc411-1-e.htm>>.

NATO. 2006. *NATO Handbook*. Brussels: Public Diplomacy Division. 403 s. ISBN 92-845-0178-4.

NĚMEC, J., ŠTĚRBA, V. 2006. *Konžská demokratická republika*. Parlamentní institut [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-3-047.pdf>>.

ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D., BALÁŠ V., JUKL M., HLADÍK, J. 2010. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. Beck. ISBN: 978-80-7400-185-7.

PUGH, M. 2001. *Civil-military Relations in Peace Support Operations : hegemony or emancipation?* Overseas Development Institute [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.odi.org.uk/events/documents/2103-civil-military-relations-peace-support-operations-hegemony-emancipation-michael-pugh.pdf>>.

RANA, R. 2004. Contemporary challenges in the civil-military relationship: Complementarity or incompatibility? *International Review of the Red Cross*, Vol. 86, No. 855, s. 565-591 [online]. Dostupné z WWW: < http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc_855_rana.pdf>.

REKTOŘÍK, J. 2004. *Organizace neziskového sektoru: Základy ekonomiky, teorie řízení*. Doplněné vydání. 177 s. ISNB: 80-86119-41-6.

Reliefweb. 2002a. *India: Orissa Cyclone Appeal No.28/1999 Final Report* [online]. [cit. 13. 3. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/OCHA64CGAV?OpenDocument>>.

Reliefweb. 2002b. *Gujarat earthquake response programme of Oxfam GB* [online]. [cit. 29. 3. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/OCHA-64CGFC?OpenDocument>>.

RIETJENS, S. J. H. 2006. *Civil-military cooperation in response to a complex emergency: Just another drill?*. Enschede: University Twente. Dissertation. ISBN: 90-365-2327-3 [online]. Dostupné z WWW: <http://doc.utwente.nl/55451/1/thesis_Rietjens.pdf>.

Steering Committee for Humanitarian Response (SHCR). 2010). *SHCR Position Paper on Humanitarian-Military Relations*. 11 s. [online]. Dostupné z WWW: <http://www.eisf.eu/resources/library/SCHR_Jan2010.pdf>.

STUDER, M. 2001. The ICRC and civil-military relations in armed conflict. *International Review of the Red Cross*. Vol. 83, No. 842, s. 367-391 [online]. Dostupné z WWW: <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/367-392_studer.pdf>.

ŠLACHTA, M. 2007. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vydání, Praha: Kartografie. ISBN: 978-80-7011-926-6.

Rozvojovka. 2008. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce* [online]. [cit. 29. 3. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace_228_2.htm>.

WEISS, T. G. 2005. *Military-Civilian Interactions. Humanitarian Crises and the Responsibility to Protect*. 2nd edition, Lanham, Md.: Rowman & Littlefield. ISBN: 0-7425-3016-7.

103. středisko CIMIC – PSYOPS. 2010. *103. středisko CIMIC – PSYOPS* [online]. [cit. 29. 3. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.103cp.army.cz/index.html>>.

Rozhovory a korespondence:

Praporčík Martin Janeček; příslušník Armády České republiky; kapitola 4. 2.

Pavel Kolínský; bývalý pracovník organizace Charita Česká republika; Kapitola 3.3.3, 3.3.4, 3.3.5.

Kapitánka Lada Kovářová; příslušnice Armády České republiky; kapitola 4.3.

Veronika Palátová; programová manažerka (Severní Kavkaz) organizace Charita Česká republika; kapitola 3.3.1.

Radim Špínka; pracovník organizace ADRA; kapitola 3.1.

Marek Štys; vedoucí humanitární sekce společnosti Člověk v tísni; kapitola 3.2.

Martin Zamazal; vedoucí humanitárního oddělení organizace Arcidiecézní charita Olomouc; kapitola 3.3.2.

Major Juraj Žáček; příslušník Armády České republiky; kapitola 4.1.

Seznam použitých zkratk

AČR	Armáda České republiky
CA	Civil Affairs / Civilní záležitosti
CEP	Civil Emergency Planning / Civilní nouzové plánování
CIMIC	Civil-Military Cooperation / Civilně-vojenská spolupráce civilně vojenská koordinace OSN
CMR	Civil-Military Relations / Civilně-vojenské vztahy
FAO	Food and Agriculture Organization / Organizace OSN pro výživu a zemědělství
CHČR	Charita Česká republika
IASC	Inter-Agency Standing Committee Working Group / Stálý mezirezortní výbor
ISAF	International Security Assistance Force / Mezinárodní síly pro podporu bezpečnosti
KFOR	Kosovo Force / Kosovské mírové síly
KRO	Kurdistan Reconstruction Organization / Kurdská rekonstrukční organizace
MCDA	Military assistance in Humanitarian Emergencies / Vojenská asistence v rámcí humanitárních krizí
MCDU	Military and Civil Defence Unit / Útvar pro civilní a vojenskou ochranu
MEDEVAC	Medical Evacuation / Lékařská evakuace
MNB	Multinational Brigade / Mezinárodní brigáda
MONUC	United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo / Mise OSN pro stabilizaci Konga
MVČK	Mezinárodní výbor Červeného kříže
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NATO	North Atlantic Treaty Organization / Severoatlantická aliance
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs / Úřad pro koordinaci humanitární činnosti
OSN	Organizace spojených národů
PR	Public relations / Vztahy s veřejností
PRT	Provincial Reconstruction Teams / Provinční rekonstrukční týmy
PSYOPS	Psychological operations / Psychologické operace

UN	United Nations / Organizace spojených národů
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan / Asistenční mise OSN v Afghánistánu
UNCMCoord	United Nations Humanitarian Civil-Military Coordination / Humanitární civilně vojenská koordinace OSN
UNDP	United Nations Development Programme /Rozvojový program OSN
UNGCI	United Nations Guards Contingent in Iraq / Humanitární strážní mise OSN
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees / Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNICEF	United Nations Children´s fund / Dětský fond
UNOPS	United Nations Office for Project Services / Úřad pro servisní zabezpečení projektů
UNPROFOR	United Nations Protection Forces / Ochranné síly OSN
WFP	World Food Programme / Světový potravinový program

Příloha – Otázky pro respondenty

Otázky položené ústně nebo písemně pracovníkům organizací a příslušníkům vojenských složek.

- ***Popis mise***

1. Jakých zahraničních misí jste se zúčastnil, resp. o kterých můžeme/budeme hovořit? (náplň práce, pozice na projektu, složení týmu, doba trvání mise)

- ***Spolupráce s vojenskými složkami/humanitárními a rozvojovými organizacemi***

2. S kterými vojenskými složkami/humanitárními a rozvojovými organizacemi jste na misi setkali nebo přímo spolupracovali? (podoba spolupráce, klady, zápory spolupráce)

- ***Komentář***

3. Z jakých důvodů by měly organizace/vojenské složky s vojenskými složkami/s organizacemi spolupracovat, popřípadě nespolupracovat?

4. Řešíte ve Vaší organizaci při přípravě pracovníků/příslušníků armády otázku spolupráce s vojenskými složkami/ humanitárními a rozvojovými organizacemi na misích?